

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra školní a sociální pedagogiky

**DRAMATICKO VÝCHOVNÉ ČINNOSTI VE ŠKOLNÍ
DRUŽINĚ**

**DRAMATICALLY EDUCATIONAL ACTIVITIES IN AFTER-SCHOOL
CLUB**

Bakalářská práce

LENKA UŠATÁ

Vychovatelství

Kombinované studium

Vedoucí práce: PaedDr. Zdeňka Hanková

PRAHA 2010

Poděkování

Děkuji PaedDr. Zdeňce Hankové za odborné vedení, cenné rady a připomínky během zpracování bakalářské práce.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením PaedDr. Zdeňky Hankové. V práci jsem použila informační zdroje uvedené v seznamu.

V Praze dne 30. 4. 2010

.....
vlastnoruční podpis

Anotace v českém jazyce

Cílem bakalářské práce je na základě teoretických poznatků navrhnout projekt lekcí tvořivé dramatiky ve školní družině. Projekt chce posílit osobnostní a sociální rozvoj dítěte. Součástí je ověřit jednotlivé části projektu v praxi.

Klíčová slova

Dramatická výchova, dramatická hra, motivace, reflexe, osobnostní a sociální rozvoj dítěte, klíčové kompetence.

Anotace v anglickém jazyce

The aim of this thesis is to develop on the basis of theoretical knowledge the program of creative drama in the school center. The project aims to strengthen personal and social development of the child. Verify the individual is part of the project in practice.

Klíčová slova

Drama, motivation, reflection, personal and social development of the child, the key competencies.

Souhlasím s půjčováním bakalářské práce v rámci knihovních služeb.

Osnova

Úvod:	6
1. Teoretická část	7
1.1 Dramatická výchova, tvořivá dramatika.....	7
1.2 Charakteristika mladšího školního věku	9
1.3 Dramatická výchova v osobnostně sociálním rozvoji.....	11
1.4 Metody dramatické výchovy	14
1.4.1 Praktická cvičení	14
1.4.2 Hra v roli	14
1.4.3 Hodina dramatické výchovy.....	16
1.5 Rámcově vzdělávací plán osobnostně sociální výchovy.....	17
1.6 Osobnost vychovatele.....	20
2. Praktická část: Podzimní projekt	22
2.1 Stanovení cíle praktické části	22
2.2. Cíle projektu	22
2.2.1 Charakteristika skupiny	23
2.2.2 Dramaturgie projektu	24
2.2.3 Podmínky a prostředky projektu	26
2.3 Metodika lekcí projektu.....	27
2.3.1 První lekce: J. Žáček Drak	27
2.3.2 Druhá lekce: F. Hrubín Pohádka první.....	31
2.3.3 Třetí lekce: J. Žáček Jak si Lenoch vzal za ženu lenošku	33
2.3.4 Čtvrtá lekce: F. Hrubín Červená Karkulka.....	37
2.4 Reflexe realizovaného návrhu	41
2.4.1 Reflexe první lekce: J.Žáček Drak	41
2.4.2 Reflexe druhé lekce: F. Hrubín Pohádka první	43

2.4.3 Reflexe třetí lekce: J. Žáček Jak si Lenocho vzal za ženu lenošku	44
2.4.4 Reflexe čtvrté lekce: F. Hrubín Červená Karkulka	45
2.4.5 Sebereflexe vychovatele	47
2.5 Závěr praktické části	48
Závěr.....	51
Seznam použité literatury:	52

Úvod:

„...člověk je jenom tam celým člověkem, kde si hraje...“

Friedrich Schiller

Stará moudrost říká, že je-li člověk jen ovládán rozkazy a příkazy a není-li mu nabídnuta možnost nést svou zodpovědnost, nikdy skutečně nedospěje.

Úkolem školy proto už není jen naučit číst, psát a počítat, ale především učit odpovědnému a správnému rozhodování. Toto nelze učit drilem, ale vychovávat jediné tím, že pokud budeme žákům nabízet stále více možností chovat se svobodně, musí pochopit umění jednat a zodpovídat se ze svých rozhodnutí.

Cílem bakalářské práce je na základě teoretických poznatků navrhnout projekt lekcí tvořivé dramatiky ve školní družině. Projekt chce posílit osobnostní a sociální rozvoj dítěte. Součástí je ověřit jednotlivé části projektu v praxi.

Dramaticko-výchovné metody a činnosti pomáhají dětem porozumět zásadám mezilidské komunikace a adekvátně používat její prostředky. Práce popisuje možnosti využití dramatických her a zdůrazňuje význam dramatické výchovy na celkový vývoj osobnosti jedince. Nabízí systém činností, v nichž mohou zúčastnění nenásilnou, bezpečnou a zábavnou formou rozvíjet svoji osobnost. Důležité je ujasnění si osobních postojů dětí ve vztahu k sobě samému, k druhým lidem a rozpoznat své emoce a pracovat s nimi. Umožňuje také porozumění komunikace a pochopit vztah mezi tím, co člověk prožívá a tím, jak se projevuje směrem ze sebe.

Dramatická výchova má specifika, formy, metody a postupy, které jsou při výchově velmi podnětné a správně směřují a připravují pro život ve společnosti. Dítě se tak učí v jednotlivých lekcích projektu práci ve skupině, zaujímá celkový postoj ke společnosti a k okolnímu světu.

Školní družina, jako zařízení pro volný čas dětí, může k rozvoji osobnostně sociální výchovy připravit podmínky a realizovat jednotlivé úkoly projektu.

Dramatickou výchovu charakterizuje a přibližuje rčení Aristotela: „Dítě se člověkem nerodí, ale učí“.

1. Teoretická část

1.1 Dramatická výchova, tvořivá dramatika

Slovo dramatický vychází z řeckého slova „drán“, což znamená „jednat, konat“, klade tedy důraz na aktivitu a jednání, využívá přímého prožitku spojeného s řešením fiktivní situace. Tento prožitek prostřednictvím hry pomáhá smysluplně rozvíjet osobnost dítěte. Aby tyto cíle dramatické výchovy mohly být naplněny – aby se promítly do hodnot, postojů a dovedností žáků – je důležité při volbě cílů vycházet z individuálních potřeb jedinců ve skupině, z jejich zájmů, znalostí a dovedností a současně z možností pedagoga a toho, co může skupině nabídnout a přinést.

Dramatická výchova

Dramatická výchova zobrazuje lidské příběhy a situace a vše, co se v nich děje. Zobrazuje lidi, sociální role, vztahy a komunikace. Jakýkoliv obsah v rámci hraní rolí může být zosobněn. Prakticky je již použitou metodou hry v roli. Rovněž příběhy v literárně - dramatické složce oboru mohou být východiskem k sobě samému.

Osobnost žáka mladšího školního věku je formována především zážitky vyvolanými podněty vnějšího prostředí. Dítě je těmto impulzům plně otevřené, je zaměřeno „navenek“. Hovoříme o extrovertní orientaci. S uvedenou otevřeností osobnosti souvisí zaměření na bezprostřední zážitky. (BLÁHOVÁ, 1996)

Dramatická výchova (tvořivá dramatika, výchovná dramatika) patří mezi esteticko-výchovné předměty, které souvisí s uměním, stejně jako například výtvarná, hudební nebo tělesná výchova.

Tvořivé drama je improvizovaná, k předvádění neurčená a na vnitřní proces práce orientovaná forma dramatu, v níž jsou účastníci vedeni vedoucím k představování si a reflektování lidské zkušenosti. Tvořivé drama je dynamický proces vedoucí k prozkoumávání, rozvíjení, vyjadřování a komunikování představ, idejí, pojmů a pocitů prostřednictvím dramatického jednání. Ve tvořivém dramatu skupina improvizuje akci nebo dialog vztažený k obsahu, který je zkoumán, užívajíc elementů dramatu, aby zkušenost získala formu a tím i význam. (VALENTA, 1999)

Cílem dramatické výchovy je proto rozvoj vědomostí, dovedností, schopností, postojů ve vztahu k sobě samému a k druhým lidem. Do života je důležité naučit se rozhodnout a ovládat svoje emoce a rozvinout komunikativní a řečové dovednosti.

Cíle tvořivé dramatiky:

- výchova citová - kontrolované emocionální vybití
- poskytnout dítěti sebevyjádření v umění
- povzbudit a vést tvořivou obrazotvornost dítěte
- výchova sociální - vztahy ve skupině - vyvíjet sociální porozumění a spolupráci
- sebevýchova - samostatné myšlení a vyjadřování vlastních myšlenek

Žák se stává partnerem v tvořivém, samostatném a originálním přístupu k problému a jeho řešení, jinak řečeno: v dramatické výchově neplatí hodnocení správně - nesprávně, řešení jsou otevřená, principem je myšlení divergentní - rozbíhavé.

Psychologie chápe tvořivost jako jednu z obecných schopností a staví ji na úroveň inteligenci, a to jak rozsahem, tak významem. Je to schopnost cítit problémy nebo mezery v informacích a formulovat myšlenky nebo hypotézy. Mezi její faktory patří plynulost, produkování myšlenek, pružnost myšlení, originalita a citlivost pro problémy. Výsledky tvořivosti jsou produkty verbální i neverbální, konkrétní i abstraktní. (MACHKOVÁ, 1980)

Tito tři autoři se shodují na tvořivé dramatice jako na tvořivém vnímání všeho, co přináší prožitek. Rozvoj citů a prožitků tedy posiluje tvořivost, socializuje, motivuje, působí na správnou a žádoucí hodnotovou orientaci (rozvíjí smysl pro spravedlnost, kulturnost, toleranci, péči o prostředí) a hlavně kultivuje.

Nezbytnou podmínkou jakékoliv tvořivosti je schopnost vnímat svět a věci kolem sebe všemi smysly: zrakem, sluchem, hmatem, čichem a chutí. Jedině tak mohou vznikat naše představy, rozvíjet se fantazie jako základ tvořivé obrazotvornosti a schopnosti vidět věci v nových souvislostech. I když se v dramatických hrách zaměřujeme na rozvíjení určitého smyslu, celá hra působí mnohem komplexněji. Například soustředěním pozornosti, prostorovou představivostí, rozvojem fantazie a schopností empatie. Tvořivá dramatika nabízí možnost, jak poznatky a fakta předat zábavnou formou a přimět přemýšlet, jak znalosti prakticky a tvořivě využít a doplnit je

o vlastní pohled v rámci své fantazie. Tvořivost je tedy schopnost na úrovni inteligence, kdy dotyčný problém nejen cítí, ale ho i přirozeně řeší.

Tvořivost je výrazná nejen pro předškolní věk, ale dost významnou roli hraje v mladším školním věku, kdy se z „malého předškolního dítěte“ stane „žák školy“. Tyto změny uvádí další kapitola v charakteristice mladšího školního věku.

1.2 Charakteristika mladšího školního věku

Mladším školním věkem označujeme období od šesti do jedenácti let. Pro dítě je to vzhledem ke vstupu do školy dost významná životní etapa. Název odkazuje na sociální zařazení dítěte. Dítě se stává školákem - žákem. Vstup do školy je velkou událostí, která má významné důsledky pro jeho další vývoj. Z uvedeného vyplývá, jak důležité je při přechodu do školy zajistit, aby dítě vždy pochopilo, co se od něj žádá, aby si osvojilo pozitivní způsoby chování. Morální vývoj je charakterizován ustáleným způsobem chování. Dítě tím, že chce splynout s okolím, jedná tak, jak se domnívá, že je od něho očekáváno, protože začíná chápat jistá společenská pravidla.

Na počátku mladšího školního věku se dítěti mění způsob uvažování, dochází k přechodu na úroveň konkrétních logických operací. S rozvojem logických operací se mění i sebehodnocení. Lze říci, že toto období vybočuje mezi obdobími předchozím a následným hlavně svým smyslem pro realitu. Už je schopno chápat podstatu určité skutečnosti a nenechá se ovlivnit dílčími proměnami. Respektuje základy logiky a dokáže provádět základní intelektuální operace: analyzuje, vyvozuje, usuzuje, zkouší, porovnává a zobecňuje. Jeho vnímání je jasné, představivost živá. Dítě je schopné ovládat svou pozornost a využívat zkušenosti. Fáze pýle a snaživosti směřuje k potvrzení vlastních kompetencí, vlastních schopností a dovedností. Zaznamenáváme rozvoj poznávacích procesů, citů a vůle. Jeho fantazie a představivost jsou podrobeny zákonům neosobních věcí (hodnocení výkonnosti, omezení pohybu v lavici), mění se celkový styl života. (*VÁGNEROVÁ, 2008*)

Se vstupem do školy začíná období, kdy dítě musí zapomenout na svá minulá přání a naděje, podřizuje se jiné než rodičovské autoritě, vedoucí aktivitou je učení. Na tomto stupni je dítě ohrožováno pocitem nedostatečnosti a méněcennosti - pokud je hodnoceno příliš kriticky, nespravedlivě, bez ohledu na své schopnosti či snahu.

V souvislosti se vstupem do školy dítě prožívá potřebu obstát, předvést se v tom lepším světle, mít úspěch a sklidit pochvalu. V tomto období dochází k značným pokrokům v rozvoji osobnosti dítěte. Škola nevytváří novou osobnost, ale posiluje nebo oslabuje trendy, které již v dítěti jsou (například postoje). Výrazněji se projevují individuální rozdíly, utvářejí se trvalejší a diferencovanější zájmy, dotváří se dětské „já“ a stává se centrem osobnosti. Obraz o sobě je dosud výrazně závislý na hodnocení druhými, začíná proces formování „ideálního já“ (jaký bych měl a chtěl být). Na konci období je dítě schopné srovnávat se s druhými a srovnávat své reálné a ideální „já“.

Dítě začíná chápat smysl školního vzdělávání, jeho činnost může směřovat i ke vzdálenějším cílům, učí se ovládat své city a dokáže rozvinout svoji autoregulaci (sebeřízení, sebeovládání, sebeaktivizaci). Zaznamenáváme rozvoj poznávacích procesů, citů a vůle. Soustavnou prací ve vzdělávacím procesu si děti rozšiřují znalosti, vědomosti a představy, které formují abstraktní myšlení a vedou k zobecňování.

Nástup do školy znamená výrazné zatížení řadou nových sociálních rolí a povinností. Největší význam v tomto období má rodinná identita a školní třída. Dítě vstupem do školy, která má své tradiční složení a hierarchii, získává zkušenosti s pedagogem a se spolužáky. Role jsou vymezeny poměrně přesně. Pedagog je autorita a dítě na počátku školní docházky má snahu se s ním identifikovat a co nejvíce se k němu přiblížit. Role spolužáků jsou definovány vztahem rovnosti a v oblasti sociální jde o výrazný posun – první kamarádství, konfrontace rozmanitých rolí a pozic. Zvládnutí role spolužáka je součástí adaptace na školu. Znamená také ztrátu výlučné pozice, protože dítě je pouze jedním z mnoha členů třídy. Za příznivých okolností je postupně kompenzována pozitivní akceptací spolužáky a statutem, který dítě ve třídě získá. (LANGMEIER, KREJČÍŘOVÁ, 1998)

Dítě školního věku je ve fázi konvenční morálky, postupně nabývají na významu normy vrstevnické skupiny, diferencují se i způsoby komunikace. Školní věk je fází píle a snaživosti, dítě se vymezuje tím, co dokáže. (VÁGNEROVÁ, 2008)

Shrnutím názorů výše uvedených autorů je školní věk další fází přípravy na život a velký význam má nejen rodinné zázemí, ale i školní kolektiv. Zvládnutí role žáka, respektování určitých norem a přijmutí autority učitele jsou nejdůležitější úkoly tohoto období.

Škola má za úkol rozvíjet dovednosti – kompetence žáků. Významné pro komunikaci žáků ve škole, v rodině a v blízkém prostředí jsou kompetence sociální. Žáci by měli získat schopnost spolupracovat, prosazovat své zájmy s úctou k ostatním, umět jednat, kulturně komunikovat, respektovat národnostní a jiné odlišnosti, rozeznávat nehumánní postoje (agresivita, bezohlednost), pomoci lidem v nouzi a pozitivně ovlivňovat mezilidské vztahy. (ZELINOVÁ, 2007)

Toto období je charakterizováno zájmem, pracovitostí a snahou maximálního poznání. Pro celkový rozvoj osobnosti jedince v mladším školním věku a hlavně pro osobnostně sociální výchovu dítěte má velký význam dramatická výchova. S rozvojem kompetencí této výchovy nás seznámí další kapitola.

1.3 Dramatická výchova v osobnostně sociálním rozvoji

Jedním z důležitých cílů dramatické výchovy je socializace dítěte, to znamená jeho začlenění do kolektivu a do společnosti. Klima skupiny je v tom obrovským pomocníkem. Podaří-li se nám vytvořit ovzduší tvořivého přátelství jak mezi dětmi navzájem, tak mezi nimi a učitelem, je splněn jeden z nejdůležitějších předpokladů pro úspěšnou výchovu. (ŠTEMBERGOVÁ-KRATOCHVÍLOVÁ, 1994)

Osobnost

Osobnost – individuum je člověk, který svým životem někam směřuje a je vybaven konkrétními vlastnostmi a předpoklady. Určitým způsobem se aktivně projevuje, je originální a svérázný ve svých vztazích ke světu, druhým lidem, k sobě samému.

Osobnost žáka mladšího školního věku je formována především zážitky vyvolanými podněty vnějšího prostředí. Dítě je těmto impulzům plně otevřené. Mladší žák žije přítomností nebo bezprostřední budoucností. Zmíněná orientace se projevuje velkou šíří zájmů, protože vše nové v tomto věku láká a přitahuje.

Dramatická výchova pomáhá vychovávat tvořivou a vnímavou osobnost, která je schopna:

- vnímat skutečnost kolem sebe v celé její hloubce a složitosti a orientovat se v ní
- orientovat se v sobě, jasně a zřetelně formulovat své myšlenky a beze strachu prezentovat své názory

- tvořivě řešit praktické problémy
- uvědomovat si mravní dilemata, umět se v nich samostatně a odpovědně rozhodovat
- respektovat druhé lidi a jejich názory, naslouchat jim a oceňovat jejich přínos, umět se na ně spolehnout v případě potřeby
- podrobovat své názory i názory druhých kritice a tím získávat otevřenost měnit svoje postoje a vyvíjet se
- soucítit s druhými lidmi a být schopen jim pomoci, je-li to třeba
- spolupracovat s druhými na společném díle, umět dovést toto dílo do konce a být schopen za ně nést odpovědnost

(BLÁHOVÁ, 1996)

Osobnostní a sociální rozvoj v období mladšího školního věku je nejen rozvoj osobnosti dítěte, ale také rozvoj jeho vztahů s ostatními lidmi. Osobnostní a sociální výchovou si dítě rozvíjí praktické životní dovednosti a životní kompetence pro každý den. Učí se hledat vlastní cestu ke spokojenému životu a kvalitním vztahům. Model rozvoje osobnosti je cíleně sledovaný a ovlivňovaný výchovou. Zároveň je rozvíjen klíčovými životními – osobnostními a sociálními – dovednostmi pro každý den. Jinak řečeno: rozvojem životních kompetencí v oblasti osobního života se sebou samým v mezilidských vztazích. *(VALENTA, 2006)*

Dramatická výchova je pro osobnostní a sociální rozvoj podle Bláhové „zážitkového charakteru“, Štembergová – Kratochvílová uvádí „tvořivé přátelství“ a Valenta stanovuje jako nejdůležitější „životní kompetence“. Názory na tvořivou dramaturgii a osobnostní rozvoj mají společné jádro a tím je socializace. Začíná se odvíjet od zážitků, kterým je dítě v mladším školním věku plně otevřené a pokračuje přes mezilidské vztahy a hledáním svojí vlastní cesty. Plně rozvinutá osobnost bude charakterizována rovnováhou, pedagog ve svém výchovném usilování tedy musí klást důraz především na vyrovnanost, vyváženost osobnosti, protože každý extrém je rizikový, pokud není vyvážen vlastností, která by ho kontrolovala. Je třeba si uvědomit, že vyváženosti dosahuje jedinec během svého vývoje, a aby bylo výchovné působení skutečně účinné, je zapotřebí vést děti k práci na sobě – sebevýchově.

Osobnostní rozvoj je tedy práce na sobě – sebevýchova a pro sociální rozvoj je charakteristické naučit se žít s ostatními.

Osobnostní kompetence

V oblasti osobnostních kompetencí je důležité sebepoznání, seberegulace, psychohygiena a kreativita. (BEČVÁŘOVÁ, 2004)

Seberegulace - když má jedinec realistický pohled na sebe samého, nepřeceňuje a nepodceňuje se, je se svou hodnotou v dobrém vyrovnan. To se pak obvykle projevuje pozitivně i v jeho mezilidských vztazích.

Psychohygiena – když nasloucháme svému tělu i duši, předcházíme zátěžovým a krizovým situacím - dobře je zvládneme.

Kreativita – když je člověk tvořivý, získává schopnost vidět věci jinak a nacházet jakákoliv řešení problémů.

Sociální kompetence

V oblasti sociálních kompetencí se dítě pomocí her, komunikace, spolupráce a soutěží učí poznávat lidi a tvořit mezilidské vztahy. Komunikace je prostředek ke tvorbě mezilidských vztahů. Mezilidské vztahy jsou tolerance a pohled na svět očima druhého.

Morální kompetence

Nejdůležitější v oblasti morálních kompetencí je poznání hodnot, postojů a hlavně řešení problémů. Přestože má socializace největší význam v dětství, je to celoživotní proces utváření osobnosti a její začleňování do společnosti. Vychovatel, vychovávaný i výchovné cíle se nacházejí v určitém sociálním prostředí. Výchovné postupy a výchovné cíle se volí podle individuality jedince. Dítě se postupně rozvíjí a vychovatel pomocí her hledá způsoby, jak tvarovat a socializovat jeho osobnost.

V rámcově vzdělávacích plánech je zdůrazněna nutnost rozvoje klíčových kompetencí.

Specifické role

Během života se každý dostává do „specifických rolí“ a v těchto rolích se musí naučit jednat. V rámci dramatické výchovy se žáci učí jednání v rolích. Nejdůležitější je tzv. „sociální role“, která bývá definována jako předpokládaný způsob chování jedince v určité situaci. Každý se může v rámci porozumění a spolupráce naučit úspěšně žít s ostatními lidskými bytostmi, porozumět jim. Abychom toto zvládli, musíme vstoupit

na místo druhého – „obout si boty někoho jiného“. To potom vede k rozvoji uvědomění a lidského pochopení.

Hlavním nástrojem výchovy je v mladším školním věku hra, která je dítěti blízká a přirozená. Pro rozvoj osobnostně sociální výchovy je nejvhodnější hra dramatická, která rozvíjí tvořivost dětí na základě jejich spontánního chování. Jakou metodu dramatické výchovy zvolit pro správný výběr dramatické hry nám popisuje další kapitola.

1.4 Metody dramatické výchovy

1.4.1 Praktická cvičení

Pro vstup do společné práce v dramatické výchově a připravení vhodných podmínek jsou průpravné hry a cvičení, které děti uvolní, zbaví ostychu, napětí, únavy a vytvoří přátelské ovzduší:

- seznámení, uvolnění, rozehrání
- soustředění, koncentrace, pozornost
- rytmus, temporytmus, dynamika a smysl pro gradaci
- smyslové vnímání
- pohybové dovednosti
- prostorové citění
- fantazie, představivost, obrazotvornost
- komunikace – řeč, jazykové citění, barvitost mluveného projevu
- paměť, myšlení, rozvoj intelektu
- partnerské vztahy, skupinová citlivost – city, emoce

(BLÁHOVÁ, 1996)

Hry, cvičení a etudy jsou průpravného charakteru. Jsou určeny pro dílčí aktivitu, zabírají tedy jen část lekce. Jejich cílem je osvojení si některé schopnosti nebo dovednosti.

1.4.2 Hra v roli

„Dramatická hra je volná hra velmi malých dětí, které v ní zkoumají svůj svět a imitují jednání a charakterové rysy lidí kolem sebe. Je to jejich nejranější výraz

dramatickou formou... Dramatická hra je fragmentární, existuje jen v tomto momentě. Může trvat několik minut nebo pokračovat nějaký čas. Může být hrána i opakovaně, jestliže je zájem dítěte dostatečně silný... Nemá začátek a konec ani vývoj v dramatickém slova smyslu“, jak ji uvádí McCASLINOVÁ. (MACHKOVÁ, 1998, s. 36)

Základní metodou dramatické výchovy je hra. Optimální by bylo, kdyby děti vnímaly všechny metody a techniky dramatické výchovy jako hru. Hra pomáhá při rozvoji každého dítěte. Vytváří pozitivní vztah k sobě a k druhým. Tvoří takzvaný „základ zrání osobnosti“.

Jedna z nejpřínosnějších a základních metod dramatiky pro děti je „hra v roli“.

Hra v roli

Hraní v roli je tedy vytváření fikce a to v zásadě trojím způsobem:

- rovina simulace – hraní sebe samého
- rovina alternace – hraní někoho jiného než jsem já – jinou postavou - bez hlubšího psychologického propracování
- rovina charakterizace – psychologicky, racionálně, emocionálně a komplexně propracovaná postava

Dítě v rámci hry přijímá roli jiného člověka, musí se v této roli najít, a tak si prožívá různé pohledy na určité téma, což mu pomáhá k pochopení a k respektování druhých.

Kořeny dramatické výchovy tkví hluboko v podstatě života samého. Kořenem dramatické výchovy je tedy „dětská spontánní hra“. Dětská spontánní rolová hra „na někoho či na něco“ je tedy součástí prastarého celku lidských schopností. (VALENTA, 2008)

Aby dítě zvládlo „hru v roli“, je důležité:

- vytvořit ve skupině klidnou, bezpečnou atmosféru plnou důvěry a partnerství
- začínat od toho, co děti znají
- vhodně motivovat
- vybírat témata, která děti baví
- umožnit improvizaci
- střídát spontánní činnosti s řízenými a vyvažovat je

- stanovit dětem hranici mezi realitou a fikcí
- počítat i s možnými neúspěchy a umět je zlehčit-zvládnout

Pro děti mladšího školního roku je stále ještě možné pro hru v roli a improvizaci s příběhem využít zkušenosti dětí se spontánní dramatickou hrou a záliby v ní. Nejdůležitějším literárním východiskem je v tomto období folklorní pohádka v celém spektru typů, s těžištěm v pohádce kouzelné. (*MACHKOVÁ, 1998*)

Kořenem dramatické hry je tedy spontánnost. Na tomto hlavním pilíři se shodují nejen Valenta, ale i Machková. Spontánnost je přirozená a kouzlo dramatické hry je její prožitek a závěr, který může být pokaždé jiný. Je to právě spontánnost, která je na dramatické hře to nejzajímavější. Prožitek se nejvíce líbí samozřejmě dětem, ale i pro vychovatele je důležitým poznáním, protože díky němu může zjistit výchovné problémy, které by jinak zůstaly skryté. Toto zjištění mu umožňuje s nimi pracovat dál ve svoji výchovné práci a najít řešení na jejich vyřešení.

Hra v roli je základní metoda dramatické výchovy a může také tvořit vlastní činnost hodiny dramatické výchovy.

1.4.3 Hodina dramatické výchovy

Obecnou specifikací dramatické výchovy je vytváření atmosféry hodiny, a tím postupně i dlouhodobějšího klimatu skupiny. Osvojování dobrých sociálních vztahů a dovedností je možné jen v uvolněné, souhlasné, přívětivé a demokratické atmosféře. Ta dodává pocit jistoty a úspěšnosti, které každého motivují. (*MACHKOVÁ, 2007*)

Skladba dramatické hodiny:

1. přípravné činnosti – promýšlení, vstup, zaujetí, stažení pozornosti, přečtení textu, sbírání informací pro vytvoření atmosféry
2. eskalace konfliktu, něco se stalo, rozpor, nastolení situace
3. vlastní činnost – hry, cvičení, zadání hry v roli
4. hra v roli, improvizace, hra „jako“ – fiktivní situace, hledání řešení problému
5. reflexivní hodnotící činnosti – upevnění získaných zkušeností, někdy není důležitá kvůli zažitému prožitku, uvolnění emocí, pochopení – propojení do reálného života

Cíl reflexe:

Reflexe je učební situace věnovaná zhodnocení zkušenosti.

Psychologie zkušenostního učení zjistila, že necháme-li to, co se odehrálo, jen na vnitřním zpracování jedince bez opory v názorové konfrontaci s druhými, má učení ztráty a menší efekt. Pokud tedy zkušenost z činnosti nepodrobíme reflexi, učení sice nastat může, ale nemusí. A pokud nastane, nemusí být vždy tak efektivní, jako když reflexe zkušenosti proběhne. Reflexe naopak pomáhá systematizovat zkušenost a zážitek, obohatit prožívání a jednání do budoucna. (VALENTA, 2003)

Obecné otázky pro reflexi:

- Jak se ti to líbilo nebo nelíbilo?
- Myslíš si, že to šlo udělat jinak – jak?
- Jaký byl tvůj největší problém?
- Šlo by s tím příště dělat něco jiného? Víš jak?

Z pedagogického hlediska je tedy reflexe velmi potřebná a měla by následovat po každé aktivitě, protože bývá stejně důležitá jako akce sama.

Dramatická výchova se stává podporou pro osobnostně sociální výchovu. Rámcově vzdělávací plán v další kapitole nás seznámí s tematickými okruhy průřezového tématu.

1.5 Rámcově vzdělávací plán osobnostně sociální výchovy

Tematické okruhy průřezového tématu osobnostně sociální výchovy v rámcově vzdělávacím plánu základního vzdělávání rozšířeném na školní družinu:

OSOBNOSTNÍ ROZVOJ

- Rozvoj schopností poznávání - cvičení smyslového vnímání, pozornosti a soustředění; cvičení dovedností zapamatování, řešení problémů; dovednosti pro učení
- Sebepoznání a sebepojetí - já jako zdroj informací o sobě; druzí jako zdroj informací o mně; moje tělo, moje psychika (temperament, postoje, hodnoty); co o sobě vím a co ne; jak se promítá mé já v mém chování; můj vztah ke mně samé/mu; moje učení; moje vztahy k druhým lidem; zdravé a vyrovnané sebepojetí
- Seberegulace a sebeorganizace - cvičení sebekontroly, sebeovládání - regulace vlastního jednání i prožívání, vůle; organizace vlastního času, plánování učení a studia; stanovování osobních cílů a kroků k jejich dosažení

- Psychohygienu - dovednosti pro pozitivní naladění mysli a dobrý vztah k sobě samému; sociální dovednosti pro předcházení stresům v mezilidských vztazích; dobrá organizace času; dovednosti zvládání stresových situací (rozumové zpracování problému, uvolnění-relaxace, efektivní komunikace atd.); hledání pomoci při potížích

- Kreativita - cvičení pro rozvoj základních rysů kreativity (pružnosti nápadů, originality, schopnosti vidět věci jinak, citlivosti, schopnosti "dotahovat" nápady do reality), tvořivost v mezilidských vztazích

SOCIÁLNÍ ROZVOJ

- Poznávání lidí - vzájemné poznávání se ve skupině/třídě; rozvoj pozornosti vůči odlišnostem a hledání výhod v odlišnostech; chyby při poznávání lidí

- Mezilidské vztahy - péče o dobré vztahy; chování podporující dobré vztahy, empatie a pohled na svět očima druhého, respektování, podpora, pomoc; lidská práva jako regulativ vztahů; vztahy a naše skupina/třída (práce s přirozenou dynamikou dané třídy jako sociální skupiny)

- Komunikace - řeč těla, řeč zvuků a slov, řeč předmětů a prostředí vytvářeného člověkem, řeč lidských skutků; cvičení pozorování a empatického a aktivního naslouchání; dovednosti pro sdělování verbální i neverbální (technika řeči, výraz řeči, cvičení v neverbálním sdělování); specifické komunikační dovednosti (monologické formy - vstup do tématu „rétorika“); dialog (vedení dialogu, jeho pravidla a řízení, typy dialogů); komunikace v různých situacích (informování, odmítání, omluva, pozdrav, prosba, přesvědčování, řešení konfliktů, vyjednávání, vysvětlování, žádost apod.); efektivní strategie: asertivní komunikace, dovednosti komunikační obrany proti agresi a manipulaci, otevřená a pozitivní komunikace; pravda, lež a předstírání v komunikaci

- Kooperace a kompetice - rozvoj individuálních dovedností pro kooperaci (seberegulace v situaci nesouhlasu, odporu apod., dovednost odstoupit od vlastního nápadu, dovednost navazovat na druhé a rozvíjet vlastní linku jejich myšlenky, pozitivní myšlení apod.); rozvoj sociálních dovedností pro kooperaci (jasná a respektující komunikace, řešení konfliktů, podřízení se, vedení a organizování práce skupiny); rozvoj individuálních a sociálních dovedností pro etické zvládání situací soutěže, konkurence

MORÁLNÍ ROZVOJ

- Řešení problémů a rozhodovací dovednosti - dovednosti pro řešení problémů a rozhodování z hlediska různých typů problémů a sociálních rolí - problémy v mezilidských vztazích, zvládnání učebních problémů vázaných na látku předmětů, problémy v seberegulaci

- Hodnoty, postoje, praktická etika - analýzy vlastních i cizích postojů a hodnot a jejich projevů v chování lidí; vytváření povědomí o kvalitách typu odpovědnost, spolehlivost, spravedlivost, respektování atd.; pomáhající a prosociální chování (člověk neočekává protislužbu); dovednosti rozhodování v eticky problematických situacích všedního dne

Vztah průřezového tématu osobnostně sociální výchovy a klíčových kompetencí v rámcově vzdělávacím plánu je velmi těsný.

Dramatická výchova podpoří osobnostně sociální výchovu svou stěžejní metodou, kterou je hraní v roli. (VALENTA J. *Jaká je podoba témat osobnostní a sociální výchovy v RVP*, < <http://pedagogika.ff.cuni.cz/pages/cze/studium/osv.php>>, [15. 3. 2010]

Cíle osobnostně sociální výchovy pro školní družinu na základě rámcově vzdělávacího plánu:

- vyjádření odlišného názoru, než jaký je zastáván vrstevníky, rodiči nebo učiteli
- požádání o jakoukoli laskavost osoby v sociálním okolí
- zahájení rozhovoru s druhým spolužákem nebo dospělým
- odmítnutí návrhu, se kterým dítě nesouhlasí
- pozvání vrstevníka k účasti na nějaké činnosti nebo hře
- pochválení druhého
- přijetí pochvaly
- požádání o pomoc při řešení určitého problému
- odolání tlaku vrstevníků chovat se nevhodným způsobem

(HÁJEK, PÁVKOVÁ, 2003)

Následující kapitola charakterizuje osobnost vychovatele dramatické výchovy, která je pro práci s dětmi a dramatickou výchovou velmi důležitá.

1.6 Osobnost vychovatele

K obecným rysům vychovatele bezesporu patří pozitivní vztah k dětem, odborné a profesionální schopnosti – to znamená pedagogický takt, postřeh a sdělnost. Základním předpokladem pro pedagogickou úspěšnost v dramatické výchově je tvořivost. Podle některých autorů (*BLÁHOVÁ, 1996*) to znamená schopnost vnímat originálně nové věci a pohotově reagovat na změnu okolností. S tím souvisí rozvinutá představivost, fantazie, fabulační schopnosti, cit pro temporytmus, prostor a smysl pro tvar. Jistě není třeba připomínat komunikační sdělnost, schopnost naslouchat, citlivost v jednání, umění empatie.

Při plánování činnosti by neměl chybět postřeh spojený se schopností pohotově reagovat na vzniklé problémy. Každý, kdo pracuje s dětmi, musí mít pedagogický cit, pochopení a souznění s dětskou duší. Pro tuto činnost je také důležitý předpoklad znalost dětské literatury - pro vyhledávání námětů a činností.

Základní a nejdůležitější je tedy pedagogický takt, který je zpravidla charakterizován jako schopnost intuitivně a bezprostředně správně reagovat na situaci. Tato schopnost předpokládá jak pedagogický talent, tak pedagogické vzdělání, a to vzdělání natolik důkladné a prakticky osvojené, že přestává být jen vědomostí uloženou v paměti a v případě potřeby více či méně pracně vyvolávanou, ale stává se součástí jeho osobního názoru na svět a na lidi, přirozeným způsobem reakcí na chování druhých. (*MACHKOVÁ, 1980*)

Úspěšná reflexe stojí na vstřícnosti a povzbudivém přístupu. Práce s dramatickou výchovou vyžaduje pozitivní přístup ke skupině, tolerantnost, schopnost respektovat její atmosféru a umět se jí pohotově přizpůsobit. Vychovatel se v dramatické hře stává jedním z kolektivu.

Pro úspěšnou práci by neměla chybět ani nezbytná dávka elementárních znalostí a dovedností z oboru divadla.

Vztah vychovatele a dítěte je založen na spolupráci a partnerství. Předpokladem je sebezpoznání a hodnocení sebe sama, protože pedagog musí být odolný vůči zátěži z ustavičného styku s dětmi, dokázat vzít odpovědnost za jejich bezpečnost a rozvoj jejich osobnosti. (*BEČVÁŘOVÁ, 2004*)

Na základě těchto tří autorek, které se zabývají výukou dramatické výchovy, musí být vychovatel „osobnost“. Významným činitelem při utváření osobnosti dítěte je tedy pedagogická a profesionální zdatnost vychovatele. Důležité je, jak on sám se osobnostně rozvíjí, v jakém smyslu je sám osobností - tak působí na dítě - taková je autorita, a to hlavně svými odbornými znalostmi a svým profesionálním a lidským chováním. Nenásilnou formou, kterou děti vstřebávají jeho výchovné působení, může dojít ke zdárným výsledkům jeho úsilí a práce.

2. Praktická část: Podzimní projekt

2.1 Stanovení cíle praktické části

Cílem praktické části Podzimního projektu je realizace jednotlivých lekcí v praxi – ve školní družině a jejich zhodnocení. Realizace jednotlivých lekcí bude provedena na základu metod dramatické výchovy za použití dětské literatury. Cílem je tedy zhodnotit funkčnost a provedení metod a her dramatické výchovy.

Na základě provedení praktických činností dojde u každého jedince k vlastnímu prožitku. Pomocí reflexe ho bude mít možnost spojit s reálnými životními situacemi a ty následně snáze řešit. Díky tomuto posunu najde místo mezi svými vrstevníky a vytvoří si k nim správné sociální vazby.

Úkoly při zpracování praktické části:

- analýza vybrané literatury
- výběr metod a her dramatické výchovy
- sestavení pořadí lekcí
- přímá práce s dětmi a vlastní pozorování

2.2. Cíle projektu

Celkový cíl Podzimního projektu je zaměřen na výsledek posílení osobnostního a sociálního rozvoje dané skupiny dětí. Prvořadé je stmelení kolektivu a rozvoj mezilidských vztahů. Každá skupina si musí vytvořit podmínky pro vzájemnou komunikaci a tím i spolupráci. Všichni členové daného kolektivu tak dosáhnou naplnění potřeby formou hry a splnění cíle kontaktu a seberealizace.

Jednotlivé lekce jsou zvoleny v pořadí konkrétních cílů, které skupina potřebuje. V závěru bude zhodnoceno pořadí lekcí, které mají splnit dané osobnostně sociální cíle. Na základě výsledků splněných cílů jednotlivých lekcí budou doporučeny změny, které můžou zlepšit funkčnost daného projektu.

Výsledky empirického šetření daného projektu budou provedeny a zpracovány na základě přímého pozorování dětí.

Pohádky a pohádkové básně nabízejí ještě další možnosti pro osobnostně sociální rozvoj, které se formou dramatických her můžou rozvinout. Jsou to vzájemné poznání, tolerance, pomoc druhému, zvládnutí strachu a postoje při řešení možné reality. Pohádka nebo pohádkový příběh se také může stát návodem na dosažení mimořádně osobnostních pozitivních kvalit a rozvoj sociálně hodnotných mezilidských pout a tím zajistit správný osobnostní a sociální rozvoj jedince.

Projekt také ukazuje na problémy a různé obtíže, které se lépe řeší v kolektivu.

Cíle projektu:

1. Porovnání a zhodnocení rozdílů sociálně osobnostního posunu jednotlivců z dané skupiny dětí.
2. Celkové zhodnocení osobnostně sociálních změn a výsledků z hlediska kolektivu jako celku po realizaci celého projektu.

2.2.1 Charakteristika skupiny

Skupina dětí, se kterou jsem pracovala na Podzimním projektu, bylo oddělení školní družiny na základní škole, kde pracuji. Děti jsou ve věku 6-7 let a všichni navštěvují první třídu. V oddělení jsou děti ze dvou prvních tříd v počtu 25. 14 dětí je z I. A, a 11 dětí z I. D. Poměr chlapců a dívek je 11:14. Skupina (oddělení školní družiny) se jeví jako velmi dynamická bez větších konfliktních střetů. Ve skupině se dosud neobjevila žádná vůdčí osobnost a postavení dětí je zde až na malé výjimky velmi vyrovnané. Prospěchově se děti ve škole projevují průměrně a nedosahují podstatných výkyvů ani ve svém chování. Ve skupině panují dobré vztahy, ale malá míra spolupráce. Děti jsou po fyzické stránce zdravé a není potřeba žádných zvláštních opatření při plnění výchovných činností.

Plnění projektu probíhalo v různém počtu dětí, protože probíhal cyklicky několik dní a počty dětí byly pohyblivé. Tento postup byl zvolen na porovnání a analýzu rozvoje osobnostně sociálních změn u dětí mladšího školního věku. V kolektivu dětí prvních tříd je nutno upozornit na jednotlivce:

Adéla – kolektivem oblíbená, spravedlivá, příkladná, přímá, kamarádká, hodná a pracovitá dívenka, někdy se sklonem ke zbytečnému strachu.

Jan – zvláštní, introvertní, svéhlavý, paličatý, ojediněle se sklonem k agresivitě, neposedný chlapec.

Adam – společenský, vtipný, chytrý, snaživý, cílevědomý, aktivní, sportovně založený chlapec.

Eva – sestra Adama, pomalejší, milá, línější, umíněná, silnější dívka, která se svoji zvláštní individualitou působí na některé děti nekamarádsky a odměřeně.

Nela – drobná, se sklonem k prospěchářství, vychytralá, méně nadaná dívka.

Martina – tichá, chytrá, snaživá a duchapřítomná dívka.

Martin – rozumný, chytrý, ale neústupný

2.2.2 Dramaturgie projektu

Cílem celého projektu - pro konkrétní skupinu dětí mladšího školního věku - je stmelit kolektiv, vzájemně se poznat a rozvinout mezilidské vztahy, poznat sám sebe – umět se v sobě orientovat, tvořivě řešit praktické problémy, respektovat ostatní – jejich názory, soucítit s druhými lidmi – pomoci jim a spolupracovat na společných cílech.

Daná skupina dětí je bez větších kamarádkých vazeb, nevýrazné vzájemné komunikace a malé spolupráce mezi sebou.

1. lekce: Jiří Žáček: Drak

Dramatické hry této lekce se zaměřují na stmelení kolektivu dětí a rozvoj mezilidských vztahů. Pro tento úkol ale každý musí nejprve poznat sám sebe a teprve potom si vytvářet vztahy s druhými lidmi. Na základě sebepoznání také snadněji sám sebe reguluje – seberegulace.

Skupina dětí se vzájemně pořádně nezná, a proto spolu nespolupracují. Lekce s úkolem sebepoznáním se a následně navázáním kamarádkých vazeb je úmyslně zvolená jako první, protože hry a metody jsou zaměřeny na splnění těchto úkolů.

2. lekce: František Hrubín: Pohádka první

Tato lekce je zvolená v pořadí druhá, protože více rozvíjí vzájemné poznání a má za úkol zlepšit komunikaci dané skupiny dětí. Rozkrývá zároveň vzácné lidské vlastnosti, jako je pomoc druhému.

Skupina dětí se na základě realizace první lekce více pozná, začne se v sobě orientovat a následnou komunikaci v této lekci spolu začne ještě více spolupracovat.

3. lekce: Jiří Žáček: Jak si Lenocho vzal za ženu lenošku

Třetí lekce je zvolena jako další posoupnost výchovného postupu, protože ukazuje na respektování druhých lidí. Vede děti k zamyšlení nad zdravým životním

stylem a vnímání vzájemné tolerance – chování k lidem s odlišnostmi. Prostředí, ve kterém se jedinec pohybuje, jsou nejen kamarádi, ale i nekamarádi a hlavně lidé, kteří si zaslouží pozornost.

Daná skupina dětí si musí uvědomit, že soužití lidí je vzájemné respektování a soucítění. Tato lekce byla zvolena jako další stupeň osobnostně sociálního rozvoje dětí (po sebezpoznání a navázání kamarádkých vazeb), protože je nutné upozornit na odlišnosti, které jsou kolem nás.

4. lekce: František Hrubín: Červená Karkulka

Poslední lekce s využitím dané pohádky je úmyslně zvolená jako konečná. U dětí už dojde k osobnostně sociálním změnám a posun může pokračovat v porozumění důvěry a správného rozhodnutí.

Děti v mladším školním věku jsou ještě velmi důvěřivé. Závěrečná lekce připravuje děti na důležitost rozhodnutí, jak postupovat při řešení reálných situací, kdy není správné důvěřovat cizím lidem.

Na základě předchozích lekcí se jedinec už umí orientovat sám v sobě a beze strachu prezentovat své názory. Tím také má možnost pochopit a řešit konkrétní problémy v reálném životě.

Tabulka č. 1: Dramaturgie projektu

Lekce	Autor, dílo	Hlavní cíle	Vedlejší cíle
1. lekce	Jiří Žáček: Drak	stmelit kolektiv, rozvoj mezilidských vztahů	zvládnout strach
2. lekce	František Hrubín: Pohádka první	rozvoj komunikace, vzájemné poznání	pomoc druhému
3. lekce	Jiří Žáček: Jak si Lenocho vzal za ženu lenošku	zdravý životní styl, vzájemná tolerance	pomoc postiženým lidem
4. lekce	František Hrubín: Červená Karkulka	rozhodnout a řešit reálné situace, rozlišit důvěru a nedůvěru	statečnost

2.2.3 Podmínky a prostředky projektu

Časová realizace projektu:

Projekt je naplánovaný na období dvou až tří měsíců. Každá lekce se uskuteční jednou týdně v rozmezí dvou hodin a výstupy bude možné následně opakovat 2 – 3 týdny. Všechny lekce projektu by měly probíhat při stálém počtu dětí - celé dvě hodiny. Tento předpoklad je někdy těžko uskutečnitelný vzhledem k jejich odchodům, které jsou ve školní družině různé.

Prostory pro uskutečnění daného projektu:

Realizace her s větším počtem dětí vyžaduje prostor s kobercem, s dostatečným osvětlením a základním vybavením (židle, CD – přehrávač, Orfovy nástroje).

Prostředky na uskutečnění daného projektu jsou metody dramatické výchovy:

- Pohybové a uvolňovací hry
- Hry na pozornost, komunikaci, vnímání, tvořivost, rytmus, představivost, řečovou dovednost, paměť a logické myšlení – rozvoj osobnostní
- Dramatické hry a improvizace se situacemi – rozvoj sociální
- Hra v roli - rovina simulace - rovina alternace

Zdrojem námětů k realizaci projektu se stala literatura pro děti – pohádky, básnička a veršované pohádky, protože jsou mezi dětmi v tomto věku oblíbené. Byla zvolena četba textu, protože je pro děti v mladším školním věku velmi důležitá. Z hlediska vychovatele je tedy interpretace přečteného textu záměrná. Literární náměty byly voleny na základě problémů z konkrétní reality pro daný věk dětí.

Význam pohádky pro život:

Pohádkové příběhy jsou pro svou jednoduchou stavbu dětmi velmi oblíbené. Probouzí v nich cit pro spravedlnost, pomáhají jim rozlišovat dobro a zlo a posilují jejich hodnotový systém. Pohádka obohacuje svět dětí, rozvíjí fantazii a dává prostor pro hru. Nejen pro malé a předškolní děti, ale ještě na děti mladšího školního věku působí ze všech druhů literatury nejsilněji. Pohádka rozvíjí nejen osobnostní, ale i sociální hodnoty dětí: respekt, toleranci, empatii a hlavně význam přátelství.

2.3 Metodika lekcí projektu

2.3.1 První lekce: J. Žáček Drak

A. Cíle:

- vytváření soudržnosti kolektivu – co to znamená mít kamaráda - co je to přátelství
- pochopení významu komunikace
- zažít ovládnutí strachu
- seznámit děti s textem
- rozkrýt text dramatickými hrami
- pochopit důležitost a význam pravidel hry

B. Pomůcky: šátek, barevné látkové pruhy, kolíky

C. Metodický postup:

1. Motivace

„Byla jedna pohádka a v té pohádce princezna,
byla moc krásná a moc líbezná.

Jenomže to nebylo jenom tak,
příplížil se náhle drak.

Rozhodl se, že všechny pochytá a odnese do sluje.“

2. Hra Dračí honička

Kolektivní pohybová hra-honička. Jeden hráč má za páskem kalhot (zezadu) zasunutý šátek, který představuje ocas draka – je to ten, kdo má “babu“. Ten honí všechny hráče. Koho se dotkne, je začarovaný a spadne do dračí sluje - sedí na zemi a nesmí se hnout z místa. Zachránit sebe, toho kdo je ve sluji a zároveň všechny děti může ten, kdo drakovi sebere ocas – ten je vítěz. Pokud se to nikomu nepodaří, vítězí a vyhrává drak. Ten si může odnést princeznu. Vítěz, který získá dračí ocas, se stává drakem a honička se znovu opakuje.

3. Motivace – pokračování příběhu

„Ten drak byl velký snad a to tedy byla pravda.

Jeho sluj se jmenovala – myslím si, že Dračí skála.

Princeznu tedy nedostal,

(dostal-podle výsledku hry)

a tak si vlezl do Dračí skály a spal.

Drak se vyspal, ale zlobit stále nepřestal.

Rozhodl se, že dětem místo princezny (nebo ještě k princezně) sebere všechny ovečky, které měli v království.“

4. Hra Rubikova kostka

„Děti, dokážeme si troufnout na draka?

Dokážeme ho rozmotat?“

Děti se chytanou za ruce a udělají velký kruh. Potom se pustí a dají pravou ruku v předpažení přes levou. Na daný pokyn udělají se zavřenýma očima krok vpřed a ruka chytá ruku – za prsty tak, aby se vždy jedna ruka držela s jednou rukou. Děti vytváří spojený kruh a nesmí se pustit. Tato hra je kontaktní, kdy se všichni spojují pomocí rukou. Následuje opatrné rozmotání, kdy vznikne jeden nebo více kruhů.

5. Příběh pokračuje

„Ovečky drak nepochytil a přemýšlel- proč to vůbec dělá.

Vždyť ovečky nechtěl

a trápit děti - se nemá.

Děti se mu líbily a rozhodl se, že si z nich udělá kamarády.

Přišel k nim a zkusil na ně zařvat jako drak.“

Úkol dětí: zkusit společný zvuk, který vydává drak.

Děti poznaly, že drak není zlý, když vymýšlí takovou zajímavou zábavu a stal se jejich kamarádem. Rozhodli se, že si nejprve zahrají společnou hru, aby se lépe poznali. Na poznání je vhodná hra, při které se dá kolektivně komunikovat, radit si a pomáhat.

6. Hra Ovečky, ovečky

Skupina dětí se rozdělí na ovečky, pasáka a draka.

Drak má u zdi udělané území-sluj-z barevných látkových pruhů. Ostatní hráči přebíhají na zavolání pasáka jako ovečky přes celou místnost a při tom je drak chytá. Chycené ovečky mohou ostatní plácnutím ve sluji zase osvobodit.

Při hře se používá říkanka:

Ovečky, ovečky pojd'te domů,

Nemůžeme,

pro koho,

*pro draka,
kde je drak,
v lese,
ovečky - ovečky nebojte se.*

7. Příběh pokračuje

„Děti měly draka rády – přestaly se ho i bát.

Postavit mu malou sluji – i kdyby tu stan měl stát.

Nemusel by nikam chodit – mohl by si stále hrát.“

Děti byly drakem nadšené a přestaly se ho bát. Nechtěly, aby odešel do své sluje, a tak se rozhodly, že mu postaví obydlí, aby si s nimi mohl stále hrát a nemusel od nich odcházet.

8. Hra Chci, aby vedle mě seděl

Tato hra je zvolena na ukázkou kamarádství. Děti sedí v kruhu na židlích. Jedna židle je prázdná. Kdo jí má po pravé ruce, může si na ní posadit kohokoliv z dětí. Ten se musí zvednout a na prázdnou židli sednout.

Příklad: „Chci, aby vedle mě seděla Eva“

Když se děti promíchají na židlích, začíná druhá polovina hry. Stejným způsobem se děti vrací zpět na židle. Ten, kdo říká, by měl posadit na židli toho, kdo tam seděl na začátku hry.

9. Hra Postav stan ze svého těla

Pomůcky: barevné látkové pruhy a kolíky

Vlastní postup hry:

Skupina dětí se rozdělí podle počtu 4-5 dětí na skupinky a ty mají za úkol v krátkém časovém limitu postavit ze svých těl stan, aby s nimi mohl bydlet kamarád drak.

10. Práce s textem

Draku, ty jsi vážně drak?

Hudry, hudry, je to tak.

A máš zuby dračí?

Mám dva, to mi stačí.

A co těmi zuby jíš?

Princezen mám plnou spíž.

*Ach, ty lháři, každý
to ví, že jsi jenom
papírový*

Závěr celé první lekce projektu je dramatický přednes básně: hra v roli – rovina simulace. Děvčata stojí proti chlapcům ve dvojicích nebo skupinkách – libovolná volba a hovoří společně dialogem:

Děvčata – *Draku, ty jsi vážně drak?* (mají ruce v bok)

Chlapci – *Hudry, hudry, je to tak.* (rukama se sárou – jako zlý a silný drak)

Děvčata – *A máš zuby dračí?* (ukazují zuby v ústech)

Chlapci – *Mám dva, to mi stačí.* (dva prsty nahoře – počít, hned obrátí dolů, jako zuby)

Děvčata – *A co těmi zuby jíš?* (ukazují rukama přežvýkování)

Chlapci – *Princezen mám plnou spíž.* (jednou rukou naznačí velkou hromadu)

Děvčata – *Ach, ty lháři, každý to ví, že jsi jenom papírový.* (náznak roztrženého papírového draka)

Chlapci – (mají sklopené oči, zvednou ramena – vytahovat se přeci nemá)

11. Hra na kamínek z pohádky

Každá pohádka má svůj kamínek. Tato pohádka má kamínek strach. Každý má strach, ale je důležité umět strach ovládat a zvládnout. Nebát se a překonat úzkost, aby se vytvořila obrana proti strachu. Tu ale získáme také tím, že nebudeme sami, že bude nablízko náš kamarád – přítel. Pomocí druhých se nemáme čeho bát.

D. Reflexe

Děti sedí v kruhu:

- Jak se choval drak?
- Líbilo se vám jeho chování? Proč?
- Co se mohlo drakovi přihodit, když byl takový?
- Jak by mu šlo pomoci?
- Co uděláš, když by někdo cizí začal ubližovat tobě nebo kamarádům?
- Proč není správné, když někdo někomu škodí nebo ubližuje?
- Jaký by měl být tvůj kamarád?

2.3.2 Druhá lekce: F. Hrubín Pohádka první

A. Cíle:

- pochopení jedinečnosti své osobnosti
- pochopit rozdíly osobních postojů
- poznat se navzájem - mezilidské vztahy a kolektivní soudržnost
- sdělení informací - komunikace
- vyřešit konflikty a zklidňovat emoce
- rozvoj rytmu
- seznámit děti s textem
- rozkrýt text dramatickými hrami
- pochopit nutnost pravidel hry a hlavně umět prohrávat

B. Pomůcky:

- barevné silony, pytel od brambor, noviny, provázek, královská koruna

C. Metodický postup:

1. Hra Na velký brambor

Tato hra je honička. Děti se pohybují volně v prostoru a předávají si babu. Kdo se chce zachránit, musí zavolat „stop“ a sednout si na zem. Záchrana ze stopu je plácnutí do zad. Ten, kdo děti honí, musí mít zvednutou ruku.

2. Hra Molekuly

Na jednom pohádkovém plese se jedné princezně při tanci roztrhly korále. Úlekem zapištěla – děti, víte jak? A korále se rozsypaly. Každý jich trochu nasbíral a my si zahrajeme, jak to asi vypadalo.

Děti chodí nebo běží po prostoru v rytmu - například na tleskání. Na určený zvuk – písknutí píšťalky - ukáže vedoucí na prstech číslo nebo ho řekne – dva, čtyři, pět. Děti se spojují do kruhu v určeném čísle. Kdo se nespojí – vypadá ze hry.

3. Motivace pohádky – Povídej pohádku po kruhu

Pravidla: tvoříme pohádku na určená slova princezna, král, Honza, kouzelník, štěstí. Děti sedí v kruhu a začínáme povídat volně vymyšlenou pohádku. Každý řekne jednu větu.

Ukázka:

Byla jedna princezna. Bydlela na hradě s tatínkem králem. Jednou jí kouzelník zaklel v holoubka. A ona uletěla do věže, kde bydlel kouzelník. Vysvobodit ji mohlo pouze štěstí...

4. Hra Co je to...

Děti sedí v kruhu na židličkách. Při této hře se musí soustředit na rytmus – hra je rytmická. Postupně po kruhu vytleskáváme jednotlivé postavy z pohádky, kdo splete – vypadá ze hry. Rytmická říkanka se stále v rytmu opakuje.

Rytmická říkanka:

*Kdo je to princeznička,
kdo je to náš pan král,
kdo je to Honza,
kde je ten hrad.*

5. Hra Kdo jedl vtipnou kaši

Děti sedí v kruhu a každý řekne, co si vezme na výlet. Vzít si ale může pouze to, co začíná na písmeno jeho křestního jména, ale to nikdo neví. Na tento „vtip“ musí každý přijít, aby věděl, co si může vzít s sebou, ale nesmí to prozradit. Hra se hraje co nejdéle, aby měli všichni možnost uhádnout, o co vlastně jde.

6. Hra na kamínek z pohádky

Každá pohádka má svůj kamínek. Tato pohádka má kamínek statečnost, která je velmi důležitá hlavně pro člověka samého a také pro kamarádské vztahy. Statečný je nejen hrdina, který přemůže draka v pohádce, ale i člověk, který pomůže druhému.

7. Hra Na pohádku

*Princeznička na bále – poztrácela korále.
Její táta, mocný král - Honzík si zavolal:
„Honzíku, máš namále – přines nám ty korále!
Honzík běžel na horu, nakopal tam bramborů.
Vysypal je před krále: „Nesu Vám ty korále –
větší už tam neměli, snědli je už v neděli*

Pomůcky: barevné silony, pytel od brambor, noviny, provázek, královská koruna

Závěr této části projektu: každý dostane svoji roli - hra v roli – rovina alternace. Dívky mají barevné silony, kterými se každá vyzdobí jako princezna. Jeden chlapec je

král a má královskou korunu, druhý je Honza a nese pytel brambor. Zbytek chlapců vytvoří držením látkových pruhů hradební zeď. Ta je pohyblivá a určuje děj – princezny můžou hradební zeď procházet a král zdí nastupuje i odchází. Před ní je vnitřek hradu – sál, kde se odehrává bál. Za hradební zdí je hora, kam běží Honzík kopat brambory.

Všechny děti: „ *Princeznička na bále - poztrácela korále. Její táta, mocný král – Honzík si zavolal.* “

Král: „*Honzíku, máš namále – přines nám ty korále.* “

Zbytek chlapců: „ *Honzík běžel na horu, nakopal tam bramborů. Vysypal je před krále.* “

Honzík: „*Nesu Vám ty korále – větší už tam neměli, snědli je už v neděli.* “

D. Reflexe:

- Proč byla tato pohádka zajímavá?
- Jaký by mohla mít pohádka konec?
- Proč můžeme zítra zahrát tuto pohádku jinak?
- Proč je král v této pohádce spravedlivý?
- Co v této pohádce dělá Honza?
- Jak si představuješ postavu kouzelníka?
- Může se stát, že ten kouzelník nebude zlý?
- Jaký je rozdíl dění v pohádce a naším každodenním třeba školním prostředím
- Jaká postava se ti líbí a proč?
- Proč jsi vybral právě tohoto kamaráda?
- Jak mu řekneš, že je to tvůj kamarád?

2.3.3 Třetí lekce: J. Žáček Jak si Lenoch vzal za ženu lenošku

A. Cíle:

- pochopení významu zdravého životního stylu, pohyb – sport
- důvěra - chování ke kamarádům a nekamarádům
- důležitost zdravého sociálního prostředí
- chování k lidem s odlišnostmi
- seznámit děti s textem
- rozkrýt text dramatickými hrami

B. Pomůcky:

- malé dřevěné školní židle, míč

C. Metodický postup:

1. Hra Autíčko, stop:

Tato hra je pohybová honička. Zachránit se lze výkřikem „stop“ a následně si sednout na zem a ohnutýma nohama vytvořit autíčko. Vysvobodit z této pozice lze plácnutím do zad a možností opět běžat.

Hra je zvolená záměrně na kontrast pohyb a nemožnost pohybu.

Nutné vysvětlení při diskusi v kruhu:

- Komu se říká, že je líný?
- Kdo vysvětlí skutečnost, že se někteří lidé nemůžou hýbat?
- Proč je pohyb, například sportování důležité?
- Myslíš si, že pohyb a sport léčí tělo i duši? Proč?

Podobné hry jsou honěná zadečková, sedací, lehací, šklebová a anglická.

Byl jednou jeden lenoch. Jmenoval se Ferdinand a byl to syn královských rodičů neboli princ tohoto království, ale byl tak strašně líný, že mu všichni stejně říkali princ Lenocho První. Proč první? Protože byl ze všech lenochů z celého království ten nejprvnější. Byl tak strašně líný, že nikdy neslezl ani z postele. Ta postel měla kolečka, aby prince Lenocha mohli všude vozit. A vozili ho k snídani i k obědu, k svačině i k večeři, vozili ho na procházku, vozili ho zkrátka všude.

2. Hra Židlová

Děti sedí na židlích v kruhu a mají za úkol házet si míč, podávat si předmět, šeptem domloutvat daný úkol. Tímto způsobem zaznamenávají omezení pohybu. Po této hře následuje diskuse na téma „Jak žijí lidé postižení“ (na vozičku).

Tato část projektu probíhala i s jinou skupinou, kterou tvořily děti ze čtvrtých ročníků. Tento postup byl zvolen na porovnání skupin a analýzu rozvoje osobnostně sociálních změn u dětí mladšího školního věku.

Pohyb je pro člověka důležitý a děti si na této hře, ve spojitosti s Lenochem, prožívají pocity, když je člověk odkázaný na druhé. Uvědomují si nutnost komunikace, která je i pro Lenocha nutná, ale je velmi důležitá pro postiženého člověka.

Když se chtěl Lench převalit na druhý bok, zazvonil na komorníka a ten ho přišel obrátit. Princ Lench První byl, jak už jsme řekli, velmi a velice a tuze a moc a převelice a hrozitánsky a nekonečně líný.

Když vyrostl, rozhodli král s královnou, že by se princ měl oženit. Pozvali do zámku celý regiment princezen, ale Lench žádnou z nich nechtěl.

„Nechci žádnou princeznu,“ zívá, „všechny ustavičně štěbetají a natřásají se. Člověk, aby je ustavičně poslouchal a odpovídal jim a líbal jim ručku a dělal jim pomyslení a vůbec...“ „Ále, synáčku, musíš se přece oženit!“ naříkali král s královnou. „Kdo by se o tebe staral, až my tady nebudeme?“ „Když už se musím oženit, zívá Lench, vezmu si za ženu lenošku! Ale nějakou pohodlnou, aby se mi v ní dobře sedělo.“

3. Hra Kdo je lenoch

Každý má za úkol předvést, jak si představuje lenocha – co dělá, lépe řečeno nedělá, jak se chová, jestli se mu to líbí nebo nelíbí (hromadná improvizace).

Společnou diskusí dětí zhodnotíme, jestli je správné být líný.

Král s královnou spráskli všechny čtyři ruce. Kdo to kdy viděl, kdo to kdy slyšel, aby se princ oženil s lenoškou! Ale pak si řekli, lepší taková nevěsta než žádná, a dali vystrojit svatbu.

Vybrali nejměkčí a nejpohodlnější lenošku z celého království, oblékli ji do běloučkových šatů se závojem a donesli ji do svatební síně, kde už podřimoval princ Lench ve své kolečkové posteli.

4. Hra Na vláčky

Děti se rozdělí do dvojic. Jeden je lokomotiva a druhý je vagón. Vagón má zavřené oči a lokomotiva ho vodí. Potom následuje výměna rolí a konfrontace, kdo byl jaká lokomotiva a kdo byl jaký vagón. Tato hra ukazuje, že lidí s odlišnostmi může být více – nevidomí. Nejen vláčkem, ale i v pohádce je ukázka důvěry, například - kdo tlačí kolečkovou postel. Jaká je potom důvěra u postiženého člověka nebo nekamaráda?

„A teď si dejte pusy, ať všichni vidí, že se máte rádi!“ řekla královna, která z té slávy úplně zapoměla, že nevěsta není princezna, ale lenoška.

Princi Lenchovi se do líbání sice nechtělo, protože pro lenocha je i líbání příliš velká námaha, ale přemohl se, aby už měl svatbu za sebou, a lenošce vlepil pusy.

A to neměl dělat. Lenoška se natošup proměnila v košatou, širokou a všelijak rozložitou princeznu, a ta hned popadla Lenocha pěkně za límec, vytáhla ho z postele a obořila se na něj: „To by se ti tak hodilo, lenochu líná, ženit se vleže! Jenom na mě nevyvaluj kukadla! Já jsem totiž princezna Rampepurda a byla jsem začarovaná do lenošky za to, že jsem byla strašlivě hubatá a hádává. A z toho zakletí mě mohl vysvobodit jedině princ, který si mě vezme za ženu. Ale který princ je takový bambula a trumpetř ťululum, aby se oženil s lenoškou?! Však jsem se, krindapána, něco načekala! Ale nemysli si, že chci mít za muže takového budižkničemu, jako jsi ty! Však já ti tu lenoru vyženu z těla! Já ti proženu perka, já ti zvednu mandle, já ti ukážu, zač je toho loket! Copak se to hodí, aby se ženatý mužský od rána do večera povaloval v posteli a chytal lelky? Pro začátek vyklepáš všechny koberce, ať máme doma čisto!“

Reflexe:

- Jak se Lenoch choval?
- Proč se musí člověk pohybovat?
- Co mohl Lenoch v posteli dělat?

Na základě těchto otázek probíhá volná diskuse dětí.

- Jak by teď tato pohádka mohla dopadnout?
- Líbí se ti postava Rampepurdy?

5. Hra Přístroj kapitán Nema

Tato pohybová hra na rozvoj smyslů pomáhá dětem ukázat svět nevidomých lidí, dalších lidí s odlišnostmi, kteří žijí kolem nás.

Jeden hráč má zavázané oči a stojí na jednom konci místnosti. Proti němu stojí řada dětí, které mají za úkol k němu dojít a dotknout se ho. Není to jednoduchý úkol, protože jakmile uslyší pohyb, ukáže do místa hluku a dotýčný si musí sednout na zem. Vyhrává ten, kdo dojde potichu a dotkne se jemně hráče, který má zavázané oči – přístroj kapitána Nema.

Rampepurda mu dala herdu do zad a chudák Lenoch První si vzal plácačku. Na záda si naložil stočené koberce a nanosil je na zámecký dvůr. Klepal je až do slunce západu. Když se vrátil, řekla Rampepurda: „A to byl teprve první den.“

Že je vám ho líto? Aby ne, vždyť v takovém zámku je koberců habaděj a ještě trochu víc a musí se klepat alespoň jednou za týden, jestli ne ještě častěji.

6. Hra Na kamínek z pohádky

Každá pohádka má svůj kamínek. Tato pohádka má kamínek „lenost“ – důležité zjištění pro děti. Děti hodnotí lenost, jestli je to špatná vlastnost.

E. Reflexe:

Diskuse dětí probíhá v kruhu:

- Jak ti šel sebrat míč, když jsi seděl na židli?
- Jak se cítí člověk na vozíčku?
- Víš, jak by se ostatní měli chovat k postiženému člověku?
- Věřil bys někomu - s kým nekamarádíš? Proč?
- Jak rozumíš větě: „Já žiju zdravě“.

2.3.4 Čtvrtá lekce: F. Hrubín Červená Karkulka

A. Cíle:

- nevěřit cizím lidem – komu důvěřovat
- prezentovat beze strachu své názory
- řešit reálné situace
- seznámit děti s textem, který je podán formou pohádkového dialogu
- rozkrýt text dramatickými hrami

B. Pomůcky:

- sada máňásků

C. Metodický postup:

1. Uvolnění

Začátek je uvolnění – úmyslně zvolená honička Psí - jeden honí děti - má zvednutou ruku a tou předává „babu“. Děti se můžou zachránit tím, že zakřičí „stop“ a zůstanou stát. Roztáhnou nohy a udělají boudu. Z boudy se zachraňují tak, že se vzájemně podlezu po čtyřech jako psi.

Další hra, která je k danému tématu vhodná je Červení a bílí – dvě řady dětí stojí zády k sobě. Jedni jsou červení a druzí jsou bílí. Vedoucí vypráví pohádku o Červené Karkulce a střídavě v povídání volí slova červená a bílá. Barva, kterou vysloví - honí

druhou skupinu. Kdo je chycený, přidává se ke skupině, která ho chytla nebo je na určeném stanovišti jako rukojmí. Zajatce si družstva mohou vzájemně vyměňovat.

2. Hra Na pocity

Tato hra děti zaujme a nasměruje na daný problém. Je zaměřena na schopnost vnímat, chápat a vytvářet nonverbální složky komunikace – řeč těl a zvukové zpracování slov. Každý dostane úkol ztvárnit výraz určitého pocitu, kdy předvede nebo zahraje: zlo, smutek, údiv, lásku, radost, hlad, touhu. Pocity, emoce lze mít připravené na kartičkách. Ostatní hádají, o jakou emoci jde a hodnotí, zda předvedená emoce je silnější nebo slabší. Tato hra se také může hrát maňásky nebo jinými loutkami. Když je dost času, je vhodná výměna rolí.

3. Motivace

Po uvolnění následuje odpočinek. Děti sedí v kruhu a poslouchají četbu klasické pohádky Červená Karkulka od Boženy Němcové. Při dramatické výchově je důležitá „maličkost“ – sednout si s dětmi do kruhu – nejlépe na zem. Děti k nám nemusejí vzhlížet jako k autoritě, důležitý je kamarádský přístup. Následuje volná diskuse o příběhu této pohádky – chyby – neposlušnost, které se Karkulka dopustila. Důležité je společné zhodnocení zápletky.

- Mohla to Karkulka udělat jinak? Poradili byste jí jak?
- Jak byste takovou situaci řešili?
- Jak dopadne tato pohádka?
- Šla by tato pohádka napsat ještě jinak?

4. Cílené směřování k problému

Ještě existuje pohádka Červená Karkulka od Františka Hrubína. Je to pohádka podaná formou dialogů a průběh děje je úplně jiný. Pohádka je zajímavá básnička, která se rýmuje a má jiný závěr, než klasická pohádka. Zaujme vtipností a komunikativností. Následuje opět volné sezení v kruhu – uvolnění – a poslech této „další“ pohádky z knihy F. Hrubína – Dvakrát sedm pohádek.

Kam, Karkulko malá, kam?

Lesem chodím sem a tam.

Co ty, vlku, tady chceš?

Sháním na zub kousek trávy,

*po trávě se dobře tráví.
Vlku, vlku, to je lež,
vlci trávu nejedí!
To holčičky nevědí!
Vědí, pane vlku, vědí,
ale odkud, nepovědí.
Náš pes také trávu nejí,
kosti on má nejraději.
Já jsem vlk, ne pes,
budu-li chtít, sežeru tě.
Trávu si jez, máš-li chutě,
je jí plný les!
Copak máš v tom košíčku?
Bábovku a kytičku.
A kam neseš košíček!
K svátku babičce jej nesu.
Už jsem přešla sedm lesů,
bydlí tamhle – kousíček.
Chceš-li, já tě doprovodím.
I ne! Ráda sama chodím.
Čímpak je tvůj tatínek?
Hádej!
Dělá ohýnek, ten ohýnek rudě šlehne,
kam dopadne, nic se nehne.
Tatínek je myslivec.
Aha, to je jiná věc!
A kdepak je v tuhle chvíli?
Kousek odtud vlky střílí,
tamhle u těch velkých stromů.
Počkej na něj chvíličku.
Už nemám čas, musím domů.
A pozdravuj babičku!*

Důležitá je v tomto okamžiku reakce dětí – někdy může být až bouřlivá. Když přejde volné povídání, přichází takzvaná nejdůležitější a stěžejní chvíle pro položení otázek vedoucího:

- Kdy poznala Karkulka, že vlk nemluví pravdu?
- Jaký je vlk, když jí lhal?
- O čem v této chvíli Karkulka mohla přemýšlet?
- Proč si mohla myslet, že jí chce ublížit?
- Co se mohlo stát, kdyby mu uvěřila?
- Proč se ho Karkulka nebála – co vymyslela, aby jí nemohl ublížit?

5. Hra Na kamínky z pohádky

Každá pohádka má svůj kamínek. Tato pohádka má kamínek důvěra. Důležité pro děti: „Nedůvěřuj cizím lidem – lidem, které neznáš!“

6. Hra s maňásky Na role – rovina alternace

- Předved', jak si představuješ lstivého vlka.
- Ukaž, jak vypadá důvěřivá Karkulka.

Zadání úkolů pro dvojice:

- Zahrajte ve dvojici setkání vlka a Karkulky.

Děti se rozdělí na dvojice a každá dvojice zkusí svoji pohádku pomocí maňásků. Dochází k rozehrání situace nabytými zkušenostmi. Hotové pohádky si vzájemně předvádějí. (Vlk může být agresivní, Karkulku může i kousnout, může jí sežrat i obsah košíčku, zahnat ji na strom a Karkulka je tak nucena vymýšlet jiné úskoky, aby se zachránila, protože je přece slabší. Dramatičtější děj tak ukáže větší strach Karkulky, který musí zvládnout a chlapi tak mají neomezené možnosti vymyslet chytřejšího vlka.) Už v tomto okamžiku mezi sebou lépe komunikují a domlouvají se – vznikají dokonce nové kamarádské vazby.

D. Reflexe:

Diskuse v kruhu vede k otázkám:

1. Je lepší hrát Karkulku nebo vlka - proč?
2. Jak se měla Karkulka zachovat, když ji vlk oslovil a vyzvídal?
3. Proč ses jako Karkulka bála a jak jsi to zvládla?

4. Když jsi byl vlk, co sis myslel o Karkulce, jak ses choval a jak ses cítil?
Jako silný, chtěl jsi ji vůbec sežrat?
5. Co si děti myslíte – líbí se vlkovi, když má Karkulka strach?
6. Když mám strach, bojím se – zvládnou to, nebo ne – proč?
7. Proč nemluvíme s cizími lidmi?
8. Jak se budeš chovat, když tě osloví cizí člověk?
9. Co všechno by ti mohl tento člověk napovídat, abys s ním šel?
10. Co by se mohlo stát, kdyby tě tento člověk doprovázel až do tvého domu?
11. Co se může stát, když jdeme někam, kde to neznáme?
12. Jak se zachovám, když mě někdo cizí osloví?

2.4 Reflexe realizovaného návrhu

2.4.1 Reflexe první lekce: J.Žáček Drak

Dračí honička

Hry na uvolnění a rozpohybování sice děti baví a jsou oblíbené, ale v tomto případě se může konstatovat, že daná skupina dětí na sebe začala více reagovat a vnímat jeden druhého.

Rubikova kostka

Děti se spojily a vzniklo několik kroužků, které se v závěru hry rozmotávaly. Ideálně je vytvořený jeden velký kruh, který symbolizuje sociální spojení, ale není chyba, když se nevytvoří. Spojení rukou sice nemusí být každému příjemné, ale v daném případě děti k sobě začaly cítit sepětí a chuť další spolupráce.

Ovečky, ovečky

Tato hra přinesla spontánní diskusi. Děti seděly v kruhu a společně hodnotily situaci příběhu, protože drak jim vždy připadal panovačný a zlý. Po diskusi o tom, zda jednal drak správně, došly k závěru, že není kamarád ten, kdo nemá nikoho rád. Při hře se projevila soudržnost a potřeba pomoci druhému.

Chci, aby vedle mě seděl

Začátek hry byl pro děti zábavný - vyjádření náklonnosti ke kamarádovi, ale ke konci se hodně dohadovaly, a dokonce pohádaly. Celá hra vypadala, že nezaujme, ale

ke konci se emoce zklidnily. Celá situace se vyjasnila, když si děti pomohly posadit kamarády na původní židle. Tato pomoc jeden druhému byla pro děti velmi důležitá. I přes to, že pro mladší děti je tato hra náročnější, se jim podařilo dohrát.

Postav stan ze svého těla

Zpočátku děti nevěděly, jak si poradit s tímto úkolem. Jedna skupina vytvořila stan rychle, ale děti znejistěly, jestli by se do něj vešel drak. Další dvě skupiny si počínaly úspěšně – dílo se jim podařilo. Poslední skupina se nedohodla a stan pro draka nepostavila. Následovala diskuse, proč se neshodly a kde se stala chyba.

Otázky, které si děti samy kladly k odehraným hrám:

- Proč jsi mi nepomohl a stále jsi přebíhal?
- Bála jsem se ti pomoci, protože jsem nechtěla, aby mě drak chytil.
- Jan je hodný, dvakrát mě vysvobodil.
- Nela do každého strkala!

Z těchto spontánních otázek se začíná rozvíjet komunikace dětí, pomocí které si vše vysvětlily.

Hry Chci, aby vedle mě seděl a Postav stan ze svého těla byly úmyslně zvoleny na kontakty a sblížení. Myslím si, že přinesly sebepoznání, komunikaci i vzájemné poznání jeden druhého. Zpočátku bylo dost dohadů a nesrovnalostí, ale vše se po volných rozhovorech ujasnilo a vysvětlilo. Atmosféra klidu a pohody se po dramatizaci příběhu opět vrátila. Na společné dramatizaci básničky už byla vidět spolupráce dětí a respektování jeden druhého.

Všichni se ve společné diskusi mohli na všechno zeptat. Problémy, které vznikly, jsme společně vyřešili. Vysvětlení a povídání zklidnilo atmosféru.

- Jan, který má časté problémy s chováním, pomohl každému. Děti jeho pomoc ocenily a on se tak stal hrdinou dne. Zklidnil se a začal být přemýšlivý.
- Adéla, která je přímá a hodná, nezvládla strach a nepomohla. Myslím si, že náhledy na některé kamarády se touto hrou dost změnily.
- Nela začala komunikovat i s dětmi, se kterými se hádala a nevycházela.
- Zajímavá byla také sourozenecká vazba Adam a Eva. Jsou to dvojčata, která mají stále nějaké neshody, ale když šlo o pomoc, vzájemně si pomohli. Adam je velmi kamarádský ke každému. Eva při hře Rubikova kostka začala pomáhat

nejen Adamovi, ale i ostatním dětem. Začala s nimi lépe vycházet a stala se citlivější.

Realizace této lekce se povedla. Nejlépe zvolené hry byly: Dračí honička, kdy si děti vzájemně pomáhaly, Ovečky, ovečky – hra, která je rozpovídala a Postav stan ze svého těla, kdy spolu začaly spolupracovat. Hru Chci, aby vedle mě seděl je vhodné použít pro starší děti – pro menší děti není vhodná. Dramatický přednes básně metodou: hra v roli – rovina simulace - ukázal správně zvolený literární námět.

2.4.2 Reflexe druhé lekce: F. Hrubín Pohádka první

Honička Na velký brambor a hra Molekuly probíhaly v atmosféře plné pohybu a vzruchu. Zajímavý byl náhled na větší spolupráci a komunikaci, který byl už při hrách viditelný. Děti pochopily pravidla hry, zvládly úkol a začaly si více pomáhat a vysvobozovat. Když někdo vypadl, nezlobil se a těšil se na další hru.

Hry Povídej pohádku po kruhu a Co je to děti zvládly obtížněji, ale byly pro ně zajímavé. Zajímavé hlavně proto, že si mohly sdělit informace a komunikovat mezi sebou. To se jim někdy nedaří a celá situace vede k neshodám a šarvátkám.

Kdo jedl vtipnou kaši byla hra, která děti nezaujala a přestala je bavit, protože nepřišly na řešení. Hru už jsme pro nezájem neopakovali.

Hra Na pohádku jim ukázala, jak se může zahrát jednoduchá pohádka, jak vypadá komunikace pohádkových postav a jak si můžou představit život na hradě. Pohádkovou postavou – rolí si zkusily, jak vypadá chování a jednání jednotlivých postav. Chlapci se stavěli do role kavalírů a ochránců – pro děvčata nebyl důvod, aby se zbytečně bála.

Pohádka je dětský svět a v pohádce vše dobře skončí – zlo je potrestáno – dobro vítězí.

Pomocí rolí si děti mohly zkusit, jak vypadá:

- statečnost - pomoci druhému
- jak požádat o laskavost - zahájit rozhovor
- jak pozvat vrstevníka k účasti na činnosti nebo na hře
- jak pochválit nebo přijmout pochvalu

Závěr této lekce splnil úkol rozvoje komunikace a většího vzájemného poznání. Chlapci neměli problém si povídat s děvčaty a hraní pohádky bylo bez zbytečných potyček a hádání. Nela pochválila Honzu. Eva poprosila Adélu o změnu role.

Na základě otázek reflexe se rozvinula diskuse o pohádce:

- Jan by ji viděl více strašidelnou a s touto spokojený rozhodně nebyl. Líbila se mu ale statečnost a pracovitost Honzy.
- Adam se bál o děvčata, která se bojí všeho – hlavně strašidel, a tak prohlásil, že kouzelníka, kterého děti vymyslely v pohádce po kruhu, by strašidelnějšího nechtěl.
- Eva byla i tak smutná, protože nemá ráda, když někdo někoho trápí a byl to právě kouzelník, kterého si podle vyprávění pohádky po kruhu představovala až hrůzostrašného.

Realizace této lekce už nebyla tak úspěšná jako lekce první. Děti nejvíce zaujala hra Molekuly, při které cítily vzájemnou soudržnost. Hru Kdo jedl vtípnou kaši bych z příštího projektu vyřadila a nebo ji použila pouze pro starší děti, protože nesplnila očekávání úkolů a pro děti byla těžká.

2.4.3 Reflexe třetí lekce: J. Žáček Jak si Lenoch vzal za ženu lenošku

Hra Židlová děti zaujala a pochopily ji nejen jako hru, ale jako prostředek, jak si přiblížit život a možnosti lidí s postižením. Důležité pro ně bylo poznání, jak s nimi komunikovat a jednat.

Pozorováním postupu zvolených her jsem se zaměřila na změny:

- pochopit situaci a možnosti člověka s postižením
- jak se k takovému člověku chovat - zamyšlení nad prosociálním chováním
- pochopení významu zdravého životního stylu – pohyb, sport

Pozorovala jsem změny chování jeden k druhému – ve vzájemné toleranci. Děti zpočátku jednaly více individuálně a nebyly k sobě ohleduplní, hru braly spíše jako zábavu. Někteří si více pomáhaly, ale byly zde vidět už větší kamarádské kontakty. Porovnáním začátku projektu do tohoto okamžiku nastal posun nejvíce v kamarádství a komunikaci. Při hře nejvíce pomáhali Adam, Martin a Martina. Nela se moc nezapojovala a nikomu nechtěla pomoc.

Hra Přístroj kapitána Nema je hra plná napětí a líbí se dětem jakéhokoliv věku. Tuto hru jsem zařadila do projektu na základě přání dětí, protože ji znají a vyplynula z výroku Adélky: „Ten Lenoch se nemá, protože by nemohl hrát ani kapitána Nema“.

Hra rozvíjí nejen sluch, ale radost z pohybu a hlavně tajuplné napětí, jestli se mě dotkne někdo, koho neuslyším. Hra dětem ukázala svět lidí s odlišnostmi – nevidomých.

Postřehy z otázek reflexe:

- Nela se smála, když děti hodnotily hru Židlová. „Silný člověk je líný a může si za to sám“ – byla její reakce před celou skupinou dětí. Dost dlouho bylo ticho, než se ozvala Martina.
- Martina citlivě promluvila o lidech s odlišnostmi a o tom, že by se jim nikdo neměl smát a posmívat. Její názor byl správný, protože za to nemůžou. Nela stále oponovala a všichni byli překvapeni, když si vzal slovo Martin.
- Martin, který se nikdy nestavil do čela kolektivu a vždy se spíše přizpůsobil, prohlásil, že nikdo nemá právo se někomu posmívat.

Všichni zpozorněli a debata na téma „odlišnosti, postižení lidé, jiné národnosti“ se posunula dál.

Kolektiv se opět zpevnil, protože diskuse o problému se přesunuly z pohádky do reality. Začaly se řešit konkrétní neshody, kdo a kdy komu ublížil a ujasnilo se společně hodně sporů, které děti tížily. Hry už jsme neopakovali, ale ve skupinách a dvojicích se po reflexi stále diskutovalo na téma: „jak se chováš ke kamarádovi a k nekamarádovi“.

Akčnost a pohyb jsou u dětí přirozené a forma sportovních nebo zábavných aktivit jim zajistí správné a kvalitní strávení volného času. Ten, kdo o nic nemá zájem, není oblíben a také, jak děti samy říkají: „nic neumí“. Děti zaujal náhled ostatních na líného člověka a samy zdůraznily nutnost pohybu, zdravého životního stylu. Postavu Lenocha odsoudily a dokonce bez lítosti mu přály potrestání v podobě celoživotního neustálého úklidu. Děti hodnotí lenost přísně: „lenost nikdy nikoho nikam nedovede“, a tak jim Lenocha vůbec nebylo líto.

Děti nejvíce zaujala hra Židlová, která jim ukázala možnosti, pocity postiženého člověka a hlavně přijmout odlišnosti a neublížovat. Volba literárního textu byla méně zdařilá, protože vyvolala u některých jednotlivců (např. Nely) spíše zábavný než výchovný záměr.

2.4.4 Reflexe čtvrté lekce: F. Hrubín Červená Karkulka

Hry Psí honička a Červení a bílí proběhla bez problémů a děti dobře pochopily pravidla hry.

Hra Na pocity děti zaujala hlavně v kontrastu dobra a zla.

Po přečtení pohádky od F. Hrubína byly některé děti překvapené, jak to dopadlo, jiné byly nespokojené, protože vlk přece není tak hloupý. Jiné byly plné obdivu, jak byla Karkulka chytrá a pohotová – nebála se. Nutné bylo nechat vyjádřit každého, kdo chce o ději pohádky cokoliv říct.

V této lekci byla zajímavá změna u Jana a Nely.

- Jan - vždy a ve všem neústupný, stále se vysmíval hlouposti vlka. Když se ale celá situace rozvinula do příběhu, kde je důležitý krok „důvěřovat a nedůvěřovat a komu“, byl vidět jeho posun v řešení reality a zodpovědnosti nejen za sebe, ale i ve vztahu k ostatním, protože si uvědomil nebezpečí, které by mohlo hrozit každému při nesprávném rozhodnutí. Uvědomil si, jak důležité toto rozhodnutí může být.
- Celá situace také zapůsobila na Nelu, která přestala stát stranou a zúčastnila se plnou měrou rozhodnutí, které dělaly děti společně.

Zajímavá byla poslední hra Na role, kterou děti pojaly ne jako pohádku, ale jako příběh skutečné reality, kdy dotyčný přijímá podnět a na základě toho se naučí jednat a řešit situace.

Děti si uvědomily, že je důležité nikdy nezůstávat s cizím člověkem sám, že s ním nesmí nikam odejít, že není vhodné jít s ním ani do domu, kde bydlí. Samy přišly na to kam jít nebo koho oslovit, pokud by je někdo na ulici obtěžoval.

Orientovat se v sobě a beze strachu prezentovat své názory...

Pohádky jsou sice dramatické, ale vždy (ve většině) dobře dopadnou. V životě ne vždy a vše dobře skončí. Tato pohádka na tuto možnou skutečnost přivádí pozornost a nutí k přemýšlení už jen tím, že má jiné řešení. Chytrostí Karkulky se děti dobírají k tomu, že zlo přemůžou přemýšlením. Dnes se stále setkáváme s tím, že dítě s někým cizím odejde.

Dialogem se děti postupně dostaly k lepší komunikaci mezi sebou.

Na základě otázek reflexe:

- Adéla „jinou Karkulku“ obdivovala a vlkovi by také nevěřila. K jejímu názoru se přidala i Martina.
- Závěrem diskuse se nepohodla a pohádala Nela s Martinem. Martin viděl celou situaci bezvýznamnou – prostě by s nikým nikam nešel. Nela mu připomenula,

jak ho kamarád napálil a on mu uvěřil. Začali se dohadovat, jestli hrozí nebezpečí i od kamarádů. Celá diskuse končila tím, jak se pozná „dobrý kamarád“.

Posun v rozvoji osobnosti přichází právě po diskusi vhodně zvoleného a správně řešeného problému – v tomto případě nejvíce právě u Jana a Nely.

Výběr tohoto pohádkového námětu se povedl a vhodně zvolené hry splnily cíle této lekce. Nejvíce si děti pomáhaly při Psí honičce a spontánně se projevíly při hře Na pocity. Hra s maňásky Na role metodou alternace jim ukázala, jak řešit problém a v tom se realizoval celý kolektiv dětí.

2.4.5 Sebereflexe vychovatele

Sebereflexe:

„První z lidských věcí je výchova. Neboť začne-li někdo správně nějakou věc, jakoukoli, je pravděpodobné, že ji i správně ukončí. Protože jaké kdo semeno zaseje do země, takovou je též třeba očekávat sklizeň.“

Antifon

Z toho bych také vycházela, když se budu zamýšlet nad svojí profesí – vychovatelky ve školní družině.

Osobnostně sociální výchova je důležitá nejen pro děti, ale i pro dospělého, který danou skupinu dětí vede, protože všechny rozvíjí a posunuje. Proto mě tato výchova zaujala a myslím si, že je pro moji práci velmi důležitá. Z toho také vychází moje sebereflexe. To, co prožily děti, jsem prožila také – s nimi. Uvědomila jsem si, co přinášejí hry, které jsem použila do daného projektu.

Pohádkový průběh první lekce se mi podařil dobře rozepsat a doplnit hrami. Reakce a nadšení dětí mi byly odměnou. Do této lekce jsem ale nezvolila vhodně hru Chci, aby vedle mě seděl a do druhé lekce hru Kdo jedl vtipnou kaši. Myslím si, že jsem děti dostatečně nemotivovala, a proto se mi u nich nepodařilo vyvolat prožitek, který měly hry přinést. Použiji je pouze pro starší děti, protože pro menší jsou složité. Třetí lekce musí být ještě více propracována. Tím spíš, kdybych ji připravovala pro starší děti. Čtvrtá lekce se mi povedla nejen dobře napsat, ale i realizovat.

Školní družina je zařízení, odkud jsou některé děti vyzvedávány v nepravidelném čase. Tím se také stalo, že nás někdy rodiče ke konci rušili vstupem do činnosti a

odchodem dětí. To potom vedlo k mým špatně formulovaným otázkám a narušovalo průběh reflexe.

Na začátku projektu jsem dětem slíbila, že si některé hry zahrají spolu s nimi a to jsem také dodržela.

V první lekci jsem hrála hry Rubikovu kostku a Chci, aby vedle mě seděl přímo s dětmi. Byl to pro mě zvláštní pocit, protože jsem si připadala jako jedna z nich. Při dramatických hrách stojím většinou takzvaně „na druhém břehu“ – vedu hru nebo ji sleduji „bočním vedením“. Děti mě vzaly mezi sebe, já měla možnost kontaktu, plnění pravidel hry a přímého prožitku ze hry jako ony. Z hlediska autority mi ale toto „dětské postavení“ vůbec nevadilo - dokonce mi bylo příjemné, protože jsem toho názoru, že vychovatel si má zkusit dětskou roli a dítě zase roli vychovatele.

V druhé lekci jsem si s dětmi zahrála hru Povídej pohádku po kruhu. Moje účast v této hře jim pomohla pohádku lépe pochopit a tím ji dostat do dějového spádu a hlavně včasného konce.

Problémy jsem ale měla ve třetí lekci ve hře Židlová, kdy jsem si připadala nemotorná a hru jsem samozřejmě zvládala hůře než děti. Pro děti to ale žádný problém nebyl a ochotně mi pomohly. Nakonec děti usoudily, že každému se má pomáhat.

Hry Na vláčky a Přístroj kapitána Nema na nás příjemně působily nejen kontaktem, ale i zklidněním. Jednoduše řečeno, když jsem se zapojila do hry s dětmi, byl pro mě opravdu velký zážitek a moc se mi líbil především proto, že jsem prožila to, co ony.

Celá praktická část mě ale stále nutí k přemýšlení a pokládám ji za vhodně a dobře prožitou zkušenost. Její realizace mě motivovala pro další nápady, aktivity a možnosti, jak připravovat dramatické hry ve školní družině.

2.5 Závěr praktické části

Podzimní projekt měl za úkol posunout osobnost dítěte v rozvoji osobnostně – sociálním. Praktickou realizací jeho jednotlivých částí - lekcí došlo ke stmelení kolektivu a upevnění mezilidských vztahů. Vznikly nové kamarádké vazby a děti měly větší možnost poznat jeden druhého. Zlepšila se komunikace, děti se naučily vyjadřovat, dále si ujasnily kladné a záporné povahové vlastnosti, pochopily osobnostní rozdíly a

pronikly do řešení problémů – rozhodování. Po realizaci celého projektu se vytvořil stabilnější a vazbami pevnější kolektiv a tím bylo dosaženo stanoveného cíle.

Úkoly zpracované v praktické části:

- analýza vybrané literatury

Pohádky nebo básničky do jednotlivých lekcí byly vybrány pro motivaci dětí. Básnička Drak a pohádka Červená Karkulka fungovaly jako motivace více, než Pohádka první a pohádka Jak si Lenocho vzal za ženu Lenošku. Tuto skutečnost ukázala reflexe a dramatizace jednotlivých ukázek, protože děti v nich lépe absolvovaly hru v rolích. Pro mladší školní věk se zdají vhodnější kratší literární útvary nejen pro pochopení, ale hlavně pro zpracování v návaznosti na dramatické hry.

- výběr metod a her dramatické výchovy

Hry jednotlivých lekcí byly voleny na základě problémů z konkrétní reality pro danou skupinu dětí a jejich výběr se podařil.

- sestavení pořadí lekcí

Lekce první: J. Žáček Drak

Tato báseň v první lekci motivovala k důležitosti lidského a sociálního soužití – ke kamarádským vazbám, k myšlení na druhé, k přizpůsobení se, k respektování jiných názorů a k naslouchání druhým.

- Eva se více angažovala do her a činností, stala se ohleduplnější, začala vnímat kamarádské vazby a uvědomovat si roli „být kamarád“.

Lekce druhá: F. Hrubín Pohádka první

Tato pohádka v dalším pořadí měla motivovat ke spolupráci s druhými a ukázat na dosažení společných cílů.

- Nela začala více myslet na druhé.

Byla také ukázkou, jak poznat sám sebe – překonat strach, přemýšlet o svém jednání.

- Martin se naučil nebát se sdělit svůj názor.
- Adéla se přestala bát.

Lekce třetí: J. Žáček Jak si Lenocho vzal za ženu lenošku

Tato pohádka demonstrovala pochopení odlišností – ohleduplnost, omezit agresivní chování.

- Jan se zklidnil, zmírnil své agresivní chování a začal se chovat k dětem kamarádsky.
- Martina se přestala ostýchat otevřeně přede všemi říct svůj názor.

Lekce čtvrtá: F. Hrubín Červená Karkulka

Poslední pohádka motivuje k tvořivému řešení praktických problémů a k možnostem ujasnění náhledu na smysl života.

- Adam zmírnil své rychlé tempo a při hrách více přemýšlel.

Pořadí jednotlivých lekcí se musí volit podle kolektivu (věku, sociální vyspělosti celé skupiny, temperamentu, charakterových vlastností). Ze závěru výsledků vyplývá doporučení změny pořadí první a druhé lekce, protože u mladších dětí je nutné upřednostnit rozvoj komunikace. Důležitá zkušenost z realizace projektu pro pedagogickou práci je tedy pořadí jednotlivých lekcí.

- přímá práce s dětmi a vlastní pozorování

Děti si uvědomily své pocity, naučily se radovat z pěkných zážitků a vědět, jak je dát najevo. Přemýšlely nad svým jednáním, jak neubližovat a přijmout odlišnosti. Následně potom se domluvit, umět jednat a naučit se zodpovídat za své činy.

Splnění cílů projektu:

1. Porovnáním a zhodnocením změn došlo k sociálně osobnostnímu posunu jednotlivců z dané skupiny dětí.
2. Celkovým zhodnocením osobnostně sociálních změn a výsledků z hlediska kolektivu jako celku se realizace celého projektu podařila.

V mimoškolním zařízení se rozvoj osobnostní a sociální může rozvíjet o to víc, že se jedná o dobrovolnost a nehodnotí se žádný výkon. Dochází zde k větším kamarádským vazbám, lepším mezilidským vztahům a k otevření se jeden druhému. Obohatí a rozšíří se obzor dětí a to vše pomůže řešit jejich každodenní problémy.

Tato forma projektu je výchovná a přináší dětem „zážitek“. Děti činnosti bavily, chtěly pokračovat dál a všechny hry byly zakončeny reflexí. Tento fakt sám o sobě charakterizoval a hodnotil danou činnost.

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala vytvořením projektu lekcí tvořivé dramatiky ve školní družině, který měl posílit osobnostní a sociální rozvoj dítěte.

Téma bakalářské práce vycházelo z mojí praxe ve školní družině, protože v mimoškolním zařízení se rozvoj osobnostní a sociální může realizovat o to víc, že je zde více času na volné a spontánní aktivity. Pracuji s dětmi mladšího školního věku. Často se u dětí setkávám s problémem špatné komunikace a s tím, že nepřemýšlí o svém jednání. Právě toto jsme si pomocí her ukázali a zároveň zhodnotili možnosti, jak děti mohou řešit každodenní situace, a jak lze vytvářet jejich správné sociální soužití.

Zjistila jsem, že zvolené hry, přestože mají výchovný charakter, vyvolaly vždy u dětí pocit zábavy a potěšení. Tím se mi potvrdilo, že hra by měla být základnou každé dětské činnosti. Dalším zjištěním bylo, že velmi záleží na psychickém a fyzickém rozpoložení dítěte, momentální náladě a i na směrech jeho zájmů, protože stejná hra měla při opakování jiný průběh a tím pádem i jiný prožitek. Setkala jsem se také s tím, že dítě, o kterém jsem se domnívala, že ostatním zcela nestačí, si vlastně v nastalé situaci docela dobře poradilo.

Životní prioritou každého z nás by mělo být heslo „jak žiju, takový jsem“. Myslím si, že právě dramatická výchova má dost blízko k dětem a je schopna jim ukázat, jak se připravit na život, jak žít a co od života očekávat. Práce tímto přinesla poznatek, že otázka mezilidských vztahů je jedna z nejdůležitějších.

Bakalářská práce mi také ukázala, jak důležité je neustálé vzdělávání pedagogů – v mém případě vychovatelů, a že využití dramatické výchovy je silným edukačním nástrojem. Mohla by být vodítkem i pro další obdobné činnosti pedagogů a doporučením dramatickou výchovu využívat v hojnější míře.

Charakter společnosti, sociální struktury, společenské tradice a kultura - to vše ovlivňuje a utváří podobu škol, školství a vzdělávání v každé zemi. Zároveň platí, že škola zpětně působí na společnost tím, co a jak činí, jaká je její povaha a jaké má výsledky. Tím, jakým způsobem lidi ve školách spojuje nebo rozděluje, co ve školách děti, dospívající i dospělí prožívají a co si z nich skutečně odnášejí.

Seznam použité literatury:

- BEČVÁŘOVÁ, I., *Pracovní listy z dramatické výchovy*. Prachatice: SVIS MŠMT, 2004.
- BLÁHOVÁ, K., *Uvedení do systému školní dramatiky*. Praha: IPOS: 1996. ISBN 80-7068-070-9
- BUDÍNSKÁ, H., *Ať si už mohou naše děti ve své škole hrát*. Praha: 1992. ISBN 80-7068-0407
- DISMAN, M., *Receptář dramatické výchovy*. Praha: SPN: 1976.
- HÁJEK, B., PÁVKOVÁ, J., *Školní družina*. Praha: Portál: 2003. ISBN 80-7178-751-5
- HRUBÍN, F., *Dvakrát sedm pohádek*. Praha: Albatros, 1990.
- LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D., *Vývojová psychologie*. Praha: Grada Publishing, 1998. ISBN 80-7169-195-X.
- MACHKOVÁ, E., *Metodika dramatické výchovy*. Praha: Sdružení pro tvořivou dramatiku, 2007. ISBN 978-80-901660-9-0
- MACHKOVÁ, E., *Jak se učí dramatická výchova*. Praha: Akademie múzických umění, 2007. ISBN 978-80-7331-089-9
- MACHKOVÁ, E., *Úvod do studia dramatické výchovy*. Praha: IPOS, 1998. ISBN 80-7068-103-9
- MACHKOVÁ, E., *Základy dramatické výchovy*. Praha: SPN, 1980.
- MATĚJČEK, Z., *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-325-3
- PAVELKOVÁ, S., *Dramatická výchova*. Plzeň: Krajské kulturní středisko: 1989
- ŠTEMBERGOVÁ – KRATOCHVÍLOVÁ, Š., *Metodika mluvní výchovy dětí*. Praha: ISBN 80-901 660-1-6
- VALENTA, J., *Dramatická výchova a sociálně psychologický výcvik*. Praha: 1999. ISBN 80-85866-40-4
- VALENTA, J., *Metody a techniky dramatické výchovy*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1865-1
- VALENTA, J., *Osobnostní a sociální výchova*. Kladno: AISIS, 2006. ISBN 80-239-4908-X

VALENTA, J., *Učit se být*. Praha: Agentura STROM, 2003.

VALENTA J. *Jaká je podoba témat osobnostní a sociální výchovy v RVP*,
<<http://pedagogika.ff.cuni.cz/pages/cze/studium/osv.php>>, [15. 3. 2010]

VÁGNEROVÁ, Marie., *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum, 2008. ISBN
978-80-246-0956-0

ZELINOVÁ, M., *Hry pro rozvoj emocí*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-
197-6

ŽÁČEK, J., *Velká kniha básniček a pohádek*. Praha: FRAGMENT, 2007.
ISBN 978-80-253-0442-6

ŽÁČEK, J., autor pohádky: *Jak si Lenoch vzal za ženu lenošku*. Praha: darováno
autorem 10. 10. 2009.